

Eesti Noorteühenduste Liit

Osaluskohvikud 2014

Kokkuvõte

Koostajad: Harri Puskar

Liisa Lillemets

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Tallinn 2015

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
ÜLERIIKLIK TEEMA: Kooseluseadus, mis see meie jaoks tähendab?	3
ÜLERIIKLIK TEEMA: Kas kool saab olla huvitav?.....	6
ÜLERIIKLIK TEEMA: Appi! Ma lõpetasin kooli! Mis nüüd?	11
ÜLERIIKLIK TEEMA: Kas tiigid magavad talveund ehk mis sai e-riigist?.....	13
Alkoholi avalik tarbimine / Alkoholi kättesaadavus?!	16
Kunst linnaruumis – grafiti	17
America – friend or foe	17
Kuidas Hiiumaalt lendu tõusta?.....	18
Hiiumaa Õpilasmalev – võimalik või võimatu?.....	19
Piirangud kaitsevad või ahistavad?.....	19
Millest Ida-Virumaa noored puudust tunnevad? / Meelelahutus „Mis on meil siin teha?“	20
Vaimne ja füüsiline vägivald / Koolivägivald.....	22
Kanep – miks?.....	23
Noorte osalus Jõgevamaal / Mis asjad need osaluskogud on? / Kuidas muuta noored valdades aktiivsemaks?.....	24
E-sigar, vesipiip, mokatubakas – kas ja kellele?.....	25
Millist „palka“ tahab vabatahtlik? / Kodanikuühiskond / Kodanikuühiskond, kuidas see minusse puutub? / Vabatahtliku töö on töö	26
Lähme sõidame, ainult hoia kinni - kas transport on takistuseks? / Transport Pärnus ja Pärnumaal ...	28
Kodu, armas kodu – minu Järvamaa! / Mis on meil Eestis, mis Tartumaal hästi? / Mida häd on Võrumaal?	29
Ennasthävitav käitumine noorte seas – MIKS? / Keelatud vili on magus	32
Tegusad ja rahulolevad noored arenevas kodanikuühiskonnas programmi ERASMUS+ kaasabil – kuidas, kellele, miks?	33
Tervislikud eluviisid – mis need veel on?/ Tänapäeva noored ja tervislikud eluviisid – probleemkoht või mitte?.....	34
Meie julgeolek Euroopas	35
Süstime meediat	36
Rahvusvahelised noorteprojektid	36
Sport noorte ja noored spordi jaoks.....	36
Põlvemaal ei toimu mitte midagi!.....	37
Tänapäeva noor, aktiivne ainult Facebookis?	37
Ajude väljavool ja ettevõtlik Pärnu	37
Sõjaväe kohustus	38
Raplamaa riigigümnaasium	38
Saare naine peab toitma 6 last ja oma mehe.....	38
Teenides sissetulekut luues sotsiaalset väärtust.....	39
Saaremaa 2040	41
Tuleviku töökohad (Töötaja või tööandja)	42
Elukutseline muusik = lapsepõlve arutu pikendamine.....	43
Veits random händlige ära: keel peabki arenema.....	43
Päevakajalise meedia vestlusring ajakirjanikuga	44
Kas minu kodukoht on keskkonnasõbralik?.....	46
Nutitelefoniid ja nutiajastu – uus lõualoti tekke põhjus? / Elu nutiseadmes- raisatud noorus?.....	46
Seksuaalsus - kas minu isiklik asi või ühiskonna otsustada?.....	47
Noortel on vähe võimalusi – kas see on ikka nii?	48
Noorteinfo – mis see on?	49
Võru linn kui tugev piirkonna tõmbekeskus - kas ja kuidas?	50

Sissejuhatus

Juba neljandat aastat toimunud osaluskohvikutes said taaskord üle-eesti igas maakonnas kokku nii noored – maakondlikes koolidest, noortekogudes- ja ühendustest, kui ka otsustajad – kohalike omavalitsuste juhid ja volikogude liikmed, riigikogulased, õpetajad, direktorid, kohalikud ettevõtjad jne – et ühiselt maailmakohviku formaadis oluliste teemade üle arutleda.

2014 aasta Osaluskohvikutes osales üle 1800 inimese sealhulgas ligi 260 otsustajat. Osaluskohvikud toimusid põhiliselt novembri lõpus – 27. ja 28. novembril. Üleriiklikute teemadena käsitleti: "Kooseluseadus – mis see meie jaoks tähendab?", "Kas kool saab olla huvitav?", "Appi! Ma lõpetasin kooli! Mis nüüd?" ja "Kas tiigrid magavad talveund ehk mis sai e-riigist?"

Täname kõiki, kes 2014 aasta osaluskohvikutesse panustasid! Aitäh!

Küsimused ja ettepanekud on oodatud:

Liisa Lillemets

liisa@enl.ee

+372 5692 8745

ÜLERIIKLIK TEEMA: Kooseluseadus, mis see meie jaoks tähendab?

Eestis võeti vastu kooseluseadus, mis võimaldaks kahel täisealisel inimesel oma kooselu õiguslikult registreerida, eelnõu laieneb nii samast soost kui eri soost paaridele. Mis selle seadusega soovitakse saavutada ning keda see puudutab? Millised muutused toimuvad seaduse rakendamisel? Mida tähendab sallivus antud seaduse näitel?

Noored leidsid, et seaduse jaoks on vaja aega, sest aeg loob võimalused ning et seadus ei muuda nagunii inimeste tundeid – kes tahab koos olla, see on koos nagunii. Ühiskondlikult vajab sellise suure arusaamise muutumine lihtsalt aega. Leiti, et igaühel peab olema õigus olla koos sellega, kellega soovitakse. Noored avaldasid arvamust, et kaks vanemat on parem kui üks vanem ja neid, kellele on kaks samasoolist vanemat ei tohiks hukka mõista, kõik on ju võrdsed. Arvati, et eelkõige peab perekondades olema turvaline keskkond ja hoolivad vanemad. Peamiselt toodi kooseluseaduse plussidena välja vara seaduslikku jagamist ning laste hooldusõigust.

Samas leiti, et seadust vastuvõttes oli näha, et sageli kipuvad eestlased olema sallimatud süvenemata seejuures teemasse. Teema, antud juhul seadus, oli läbi lugemata, toetuti valedele faktidele. Jäi segaseks, kas Kooseluseaduse vastased on vastu õigusi juurde saavate paaridele või konkreetsele seadusele. Protsessi ümber oli liialt suur trall ja kohati ka viha õhutamine. Samas kerkis viha ka vastaste ja nende sallimatuse vastu. Riigikogu andis sõnumi, et inimõigusi ei panda rahvahääletusele ning kogu protsess näitas seda, kui palju oli selgroogu Riigikogu liikmetel.

Sisuline info Kooseluseadusest oli paljudele noorte jaoks uus ning oli ka noori, kes leidsid, et otsest vajadust sellele seadusele pole ja antud juhul ei olnud ühiskond seaduse vastuvõtmiseks valmis. Noored leidsid, et Eesti jaoks on Kooseluseadus ning sellega kaasnev midagi niivõrd uut, et inimesed ei oska seisukohta võtta. Seadus võeti vastu liialt kiirelt ning liialt väheste aruteludega – ei antud võimlust teemal kaasarääkida ning selgelt läbi mõelda. Kooseluseadust oleks võinud arutada ning seeläbi inimesi sellest informeerida näites Osaluskohvikute vormis. Leiti, et kui antud seaduse osas põhjalikumalt teavitus tööd oleks tehtud – seadust selgitatud ning nõ inimkeelde pandud, oleksid ka inimesed sallivamad ning muutustega paremini kohenevad. Samuti oleks pidanud inimeste arvamust küsima enne seaduse vastuvõtmist. Info vähesuse tõttu on liikvel palju erinevaid, eksitavaid ja sageli mitte tõeseid fakte, mis on aluseks arvamustele, mis ei pruugi tõesed olla. Leiti ka, et vähemused ja meedia reklaamivad Kooseluseadust liiga palju ning see tüütab inimesi ja ärritab vastaseid. Probleem on ka seaduses endas - peeti valeks, et inimestel peab olema seadus selleks, et neil oleks õigus koos elada. Negatiivsena nähti et LGBT inimesed kolivad Eestist ära kuhugi, kus nende seksuaalne orientatsioon on rohkem tolereeritud ning, et 'pere' definitsioon ning kes sinna kuulub on eestlaste jaoks selgitamata.

Arvati ka, et selle seadusega tekib rohkem homoseksuaale juurde, heterod lähevad vähemusse, ning seega ei soovita tõsta neid traditsioonilise perega samale tasemele. Samuti arvati, et kui laps kasvab peres, kus on ainult ühest soost vanemad, siis see mõjutab ka tema orientatsiooni. Leiti, et kooselu iseenesest ei ole halb, kuid lastel võib olla halb, sest neil ei ole konkreetset ema ega isa. Arvatakse, et kahe samast soost vanematega laps võib saada sotsiaalselt tõrjutuks. Selle lahenduseks pakuti, et

samasooliste paaride lastel võiks olla lausa oma koolid ja lasteaiad, et neid ei saaks kiusata. Arvati ka, et lastele, kes kasvavad samast soost vanematega võib hakata ülejäänud maailm tunduma imelik, sest kodune keskkond on üldisest normaalsusest erinev. Kardetakse ka, et homopaarid hakkavad end liigselt reklaamima tänavatel ning et Eesti liigub anarhia suunas.

Teavituse osas leiti, et kuigi Kooseluseaduse ümber oli eriarvamusi, ei olnud meedias toimunud debatil arukad ega ka sisukad, vaid need läksid inetuks. Debatid peaksid aitama näha kooseluseadust täpsemalt mõlemalt poolt. Kogu protsess oleks võinud olla avatum ja kaasavam. Noori häiris, et seadus liiga kiirelt vastu võeti. See oli kära tegemine justkui mitte millestki. Ühiskond pole seadusega kursis ja meedia käsitles teemat ühekülgselt. Kindlasti tuleb teha teavitustööd, et homoseksuaalseks sünnitakse, asi ei ole kasvatuses. Meedia peab olema mitmekülgsem ning käsitlema teemat ka positiivses võtmes. Teavitus ja informeerimine on kõige alus. Seda peaks tegema nii läbi erinevate meediakanalite kui ka erinevatele sihtrühmadele otse lähenedes. Noorteni jõuavad teemad kõige paremini läbi kooli – ühiskondlikud teemad peaksid olema käsitletud ühiskonnaõpetuses.

Koolides tuleb anda rohkem infot - arutleda erinevate kooseluvormide üle, rääkida sallivusest, mõtestada lahti demokraatia olemust. Õpetajad ei tohi avalikult seisukohta võtta, vaid peavad olema erapooletud. Läbi erinevate meetmete peab üldist tolerantsust eestlaste hulgas pidevalt suurendama. Ilmselt on antud teema järgnevate põlvkondade jaoks vähem „tuline“ ja aktsepteeritud. Leiti, et paljudele noortele oli isenesest mõistetav, et tuleb aktsepteerida erinevaid inimesi ja erinevaid arvamusi, kuid levinud oli ka arvamus „kui tahad, siis armasta samasoolist, aga ära näita ennast kogu aeg ja igal pool. Ära suru oma isiklikku elu peale.“ Usuti, et noored on antud teemal ilmselt toetavamad kui vanemad inimesed – maailm on avatud ning rohkem on kokkupuutunud erinevate inimestega. Arvati, et tänu seaduse vastuvõtmisele muutub meie ühiskond sallivamaks.

Kokkuvõtteks võib öelda, et on nii neid noori, kellele Kooseluseaduse mõte ei meeldi kuid ka neid, kes on Kooseluseaduse poolt. Puudu on infost ning kõigile ühese faktide kommunikeerimisest ning leiti, et seadust vastu võttes oli puudu sisukatest

debattidest. Leiti et ühiskondlike teemade arutelu peaks neutraalses vormis toimuma koolis, ühiskonnaõpetuse tunnis.

ÜLERIIKLIK TEEMA: Kas kool saab olla huvitav?

Kuidas suurendada motivatsiooni õppimiseks ja õpetamiseks ning tõsta kooli seotust kogukonnaga, sh mitteformaalse noorsootööga. Arutelu Eesti hariduse sisu ja tuleviku üle. Kes ja kuidas saab kaasa aidata sellele, et kool oleks avatud ja huvitav, pakuks pingutust ja loovust ükskõik, missuguses Eestimaa paigas ta ei asuks?

Hetke seis:

- Noortel puudub motivatsioon, sageli jõuetuse, ajanappuse pärast. Samuti tuuakse motivatsiooni puudumise põhjusteks pikki koolipäevi, erinevate ainete sobimatust inimestega, koolis õpetatu seos päris eluga tundub madal ning arusaam, milleks midagi õppida on puudulik, põhikoolis valikainete puudus. Lisaks viib motivatsiooni alla suur pinge kõrgete nõudmiste ja ootuste pärast, palju kohustusi, pidev koolistress, tulemustele orienteeritus, vähene paindlikkus, rutiin;
- Kooli peetakse ajaraiskamiseks ning pigem panustavad noored oma huvitegevustesse. Samas leitakse, et kool kestab kaua ning vajab lisaks ka koduste tööde tegemist, mis võtab ära aja tegelemaks oma huvidega;
- Tunnid on stressirohked ning ükslused, liialt palju kasutatakse õppes loengu vormi. Ainetes, nagu näiteks kunst, käsitöö, kehaline kasvatus ja muusika, kasutatakse mitmetes koolides hinnete „1-5“, mitte „arvestatud-mittearvestatud“ süsteemi;
- Õpilased ei suuda end samastada õpetajaga, õpitud ei suudeta samastada igapäevase eluga, ei nähta õpetatava praktilist väärtust. Koolis käiakse vaid kohustuse pärast, huvi koolis õpitu/õpetatava vastu on madal;
- Kool ei kaasa piisavalt;
- Õpetajad pole piisavalt tähelepanekud. Õpilasi ei tunnustata, motiveerita ega anta tagasisidet. Õpetajad on liialt kinni kohustuslikes õppekavades ning see omakorda võib pärssida nende tegutsemisvabadust;

- Kooliseseid üritusi on vähe, koolielu on igav, üksluine;
- Süsteem, 45 minutit ühte ainet ning siis 10-15 minutit pausi, mille ajal peab ümber lülituma järgmisele ainele, on väsitav. Ühes päevas on liiga palju erinevaid aineid;
- Kool algab liiga vara ning koolikott on liiga raske;
- Läbitöötamist vajava materjali maht on liialt suur;
- Kool ja kooli juhtkond on sageli suletud ning negatiivselt meeletatud uuenduste osas;
- Mitmetes koolides pakutakse palju vabaaja veetmise võimalusi. Leitakse, et õpetajatel on liiga pikad tööpäevad. Õpetajad suhtuvad enda töösse passiivselt, sellega noori motiveerimata. Tihti on tunne, et töötatakse ainult palga pärast. Õpetajad ei arvesta õpilaste erinevuse ja tasemega, kui klassides on väga erinev tase.

Ideed, lahendused

- Eluliste asjade õpetamise sisse toomine õppekavadesse, näiteks suhtlemisõpetus vms. Valemite ning reeglite nõrka tuupimise asemel võiks keskenduda rohkem isiksuse arendamisele. Rohkem põnevaid tunde näiteks enda välja elamiseks ja teiste külgede arendamiseks näitlemistunnid;
- Üldine õppesüsteem tuleks üle vaadata ning takistavad piirangud eemaldada. Õppekava tuleb muuta nõrksõbralikumaks - hetkel liiga kokkusurutud ning sellest tulenevalt tuleb teemad liialt kiirustades läbi võtta. Ainetunde tuleb omavahel lõimida. Õpilastele tuleb anda rohkem valikuid. Seejuures peab tegelema ajale jalgu jäävate hoiakute ning eelarvamuste muutmisega õpetajate ja direktioonide seas. Samuti tuleb õppekavu koostades rohkem õpetajatelt ning õpilastelt arvamust küsida;
- Rohkem toetada ja laiendada programmi „Noored Kooli“;
- Noortele tuleb anda võimalus välismaal kogemuste saamiseks;
- Teha õpetades – õppides tihedamini midagi rutiinivälist ja rakendada rohkem erinevaid õpetamise meetodeid näiteks grupitöö, noortele endale anda võimalus tunde läbi viia, filmide vaatamine, erialane ja huvitav külaline tundi läbi viimas (näiteks keeletundidesse konkreetse keelt emakeelena kõneleva

inimese toomine), koolitused, mängud, õppeainete läbiviimine ainega seonduvates kohtades jne. Koostööd tuleks teha ka ülikoolidega ning läbi nende täiendkursuste võimaldamine. Koolidele peaks olema võimaldatud ka keemialabori kasutamine või elementaarsete keemiakatsete läbiviimiseks rändlabor. Lisaks õpetamise meetoditele tuleks kasutada ka erinevaid vahendeid, näiteks mõelda huvitavaid IT lahendusi välja nii, et õpetatav oleks huvitavam ning kergemini hoomatav. Rohkem Waldorf pedagoogika põhimõtteid ka tavakooli. Selleks, et teada, mis õpilastele meeldib/ ei meeldi, võiks õpetajad õpilastelt anonüümset tagasisidet küsida. Samuti võiks tunde siduda õpilaste huvialadega. Lisaks tundide põnevusele toodi välja ka vahetundide tegevus - nõ energialaengud vahetundides näiteks mängud, tants, õpitoad, muusika jne;

- Hindamine tuleb gümnaasiumis ja põhikoolis mõnes aines teha protsendipõhiseks, mõnes aga arvestatud/mittearvestatud süsteemiks (nt. kunst ja kehaline kasvatus). Kuid mõnes aines, näiteks kunstiliselt andekas noor kunstis, saaks juurde veel mõne muu kirjaliku ning poliitiliselt korrektse tähise, mis annab õpilasele teatud ülikooli õppeprogrammidesse (kunsti-käsitöö-muusika-spordialasse) sisseastumisse eelise. Aine ajaloo põhjaliku tundmise kohta peaks olema samuti eraldi tähis. Kunstikoolis, muusikakoolis või mõnes aktiivses spordiringis käimine võiks vabastada kunstist, muusikast või kehalisest kasvatuses. Näiteks on gümnaasiuminoori, kes käivad lisaks 2 tunnile kehalisele kasvatuses nädalas lisaks veel ka 4 tundi rahvatantsus või korvpallitrennis ning tunnevad, et nende kehaline koormus on märgatavalt suurem kui teistel eakaaslastel. Vabastus võiks olla huvikooli või treeneri allkirja põhiselt ning iga kuu lõpus võiks huvikool saata kooli õpilase kohalolekut puudutavat infot. See annab noortele võimaluse ise valida endale meelepärane aktiivne liikumine ning muudab ka motivatsiooni suuremaks. Säärane vabastus võiks kehtida gümnaasiumis, sest põhikooli osas võiks noor kogeda võimalikult palju erinevaid alasid ning koos tegemise rõõmu. Neile, kes ei tunne, et vajavad spordiringi, võiks olla võimaldatud siiski ka regulaarne kehaline kasvatus tund;

- Tekitada tuleks rahafond (näiteks kohaliku omavalitsuse juurde), mis toetaks õpilaste õppereiside korraldamist;
- Õpilased tahavad enam mõistmist – mõistlikus hulgas koduseid töid;
- Noorte arvates tuleks koolis rohkem pühenduda nendele ainetele, mida edaspidiseks eluks vaja on, mitte niivõrd nendele, mida ei lähe kohe üldse vaja, st noored oleksid palju rohkem motiveeritud, kui nad saaksid pühenduda ainetele, mis neile tõesti meeldivad ning mida nad tulevikus rakendada tahavad. Toodi välja, et viimasel ajal õpitakse rohkem klassikaaslastelt/ sõpradelt/ koolikaaslastelt, kui õpetajatelt;
- Kaasamine – kõiki õpilasi peab õppetöösse ning ka ühisüritustesse kaasama, et keegi ei tunneks end väljajäetuna;
- Rohkem ühisüritusi ning rutiiniväliseid sündmuseid, näiteks korraldada „teemapäevi“ (nt. matemaatika, eesti keel), „eluliste ülesannete tund“, Õpilaste ning õpetajate maavõistlused. Teemaatilised spordi- või muusikavõistlused, mis koolipere ühendaksid ning pakuksid meelelahutust. Olümpianädal (ka nt. reaali- või loodusaineteolümpia, aineorienteerumine jms). Sündmuste korraldajad võiksid olla eelkõige õpilased/ õpilasesindus;
- Parem õpilasesinduse ning klassivanemate töö. Klassivanemaks peaks olema valitud isik, kes julgeb esimeste seas sammu õpetajate poole astuda, keegi kes julgeb suhelda ning oleks seeläbi eeskujuks;
- Tasuta huvikoolitused (näiteks keraamikakursus või midagi muud säärast) korra aastas;
- Õpilased peaksid olema võimelised koostama iseenda tunniplaani. Igas koolis võiks olla seadusega kindlaks määratud lisaained, kuid kool on kohustatud pakkuma lisaks neile veel ka vähemalt 3 lisaainet vabal valikul. Selline teguviis tagaks, et igas koolis oleks olemas vähemalt mingigi valikuvõimalus. Küsimus jäi veel õhku, kui palju pakkuda põhikoolis valikaineid;
- Koolid peaksid tegema tugevamat koostööd kutseõppeasutuste ning kõrgkoolidega, põhikoolid lähedalasuvate gümnaasiumitega, selgitamaks edasiõppimise võimalusi. Võiksid toimuda karjäärpäevad ning tutvustavad külastused klassisisese hääletuse teel enim häáli saanud koolidesse. Erinevatel

- karjääri ja edasi õppimise võimalusi tutvustavatel messidel käimine peaks olema kohustuslik üheksanda klassi õpilastele ning soovituslik gümnasistidele;
- Õpetajad peaksid kohtlema kõiki õpilasi nii, nagu oleksid nad kohe valmis minema olümpiaadile. Soovijatele peaks antama võimalust seda teha;
 - Tunti, et gümnaasiumi ajaloo, muusikaajaloo ja kunstiajaloo tunnid peaks olema omavahel natuke rohkem sünkroniseeritud, et teemat oleks kergem mõista. Sinna juurde võiks sünkroonida ka kirjandusest, filosoofiast ning psühholoogiast teadmisi. Kokkuvõtlikult leitigi, et mida rohkem sünkroonis ning kergemalt mõistetav, seda parem. Matemaatikaõpetajad võiksid olla teadlikud ka füüsika- ning keemiatervitistest ning tekstülesannete lahendamises võiksid ained olla seotud;
 - Koolidele peaks tutvustama VeniVidiVici õpilasvahetusprogrammi, mille raames saavad noored vahetada kooli nädalaks või kaheks ning kogeda teisi õppimisvõimalusi. Miks mitte ka kutsekoolis. Vahetusprogrammid nii õpilastele kui õpetajatele;
 - Üle peaks vaatama erinevate kooliastmete tunnipikkused - tunni pikkus ja meetodika võiks lähtuda vanusest (nooremad väsivad kiiremini ära). Vähem ained ühes päevas, et oleks ümberlülitusi vähem ning teemasse sissejuhatus ei võtaks suurt osa tunnist ja süveneda ei jõuagi;
 - Kooli teeks põnevamaks sisekujunduse muutmine,- kott-toolid, värsked värvid kooli, klassid teha temaatilisemaks. Luua kaasaegne keskkond, noortekeskne;
 - Õpetajad peaksid selgitama rohkem seoseid ning kasutama teistsuguseid võtteid. Õpetajad peaksid enam olema rohkem uuenduslikud – nooruslikumad õpetajad on innovatiivsemad, vanemad on rutiinis kinni, väsinud. Õpetajatelt oodatakse vastutulelikust, koostöövalmidust, sõbralikkust, uuenduste sisse viimist, ajaga kaasas käimist. Samuti loovamat lahendust lastevanematega suhtlemisel – aruteludeks kasutada näiteks kohviku meetodit vm mitteformaalset ning tulemuslikku meetodit. Õpetajatele peab pakkuma erinevaid hüvesid ja neid nende töö eest tunnustama.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kooli huvitavaks tegemine on kindlasti kõikide osapoolte koostöö. Kooli huvitavaks tegemine ei ole ainult ühe osapoole teha. Et meie koolielu

oleks huvitavam ja kaasavam peavad sellesse panustama nii kooli juhtkond, õpetajad kui ka õpilased ning nende perekonnad. Tähtsaimad võtmesõnad kooli huvitavamaks tegemisel on koostöö, suhtlemine ning positiivne suhtumine.

ÜLERIIKLIK TEEMA: Appi! Ma lõpetasin kooli! Mis nüüd?

Noorte töötusest on räägitud palju. Kuidas on parim viis noori tööturuks ettevalmistada? Kes ja kuidas seda kõige paremini teha saab? Jaanuaris rakendub noortegarantii. Mis see endaga kaasa toob, mida oodatakse, mida eeldatakse.

Hetke seis

- Noored tunnevad, et neil on üldine infopuudus tööturu ja tööl käimise kohta, ei teata, mida peale kooli lõpetamist teha tahetakse. Samuti on paljudele noortele info Noortegarantiist uus;
- Noortel on motivatsioonipuudus, puuduvad nii kogemused kui ka julgus. Noored kardavad rahalise iseseisvuse saavutamist (sh elukoht, toit, palk ja kindlustatus), soovitud kooli mitte sisse saamist, oodatud tulemuste ja tegelikkuse suurt erinevust (näiteks kõrge palgaootus);
- Valikute tegemine ei ole alati kerge, sest paljud noored ei tea põhikooli või gümnaasiumi lõpuks, mida nad täpselt teha tahavad või mis on neile sobivaim. Noortel on palju valikuid, kuid väga vähe praktilisi oskusi-teadmisi, millele toetudes valikuid tegema peaks;
- Sageli ei võimalda koolide õppekavad olla õpilastel aktiivne väljaspool kooli ning seeläbi saadakse vähe praktilisi kogemusi erinevatel elualadel. Noored ei tea sageli, kust abi saada ning ka seda, et mida edasi teha selleks, et tööle saada. Kool hakkab elukutse ja töö valimisest liiga hilja rääkima (või ei räägi peaaegu, et üldse või vähe). Nii ei saa õpilased aru, et nad peavad peale kooli lõpetamist päris ellu astuma;
- Paljudes koolides puudub karjääriõpe ning isegi kui karjääri nõustamise võimalus on, puudub noortel selle kohta informatsioon, olemasolev karjääriõpetus ei ole piisavalt individuaalne;
- Tihti on kehtestatud erinevad piirangud, mis piiravad noorte tööle minemise ja töö tegemise võimalusi näiteks malevate reeglid, kus on tööaeg vaid kolm

tundi. Leitakse ka seda, et riik ei ole noortele piisavalt töötamise võimalusi loonud;

- Hariduse inflatsioon - noortel on pea võimatu saada põhiharidusega tööle, kuid isegi keskhariduse, kutsehariduse või isegi kõrghariduse mõnel alal on see raskendatud;
- Nõustamisel on halb maine - arvatakse, et see tähendab mingit isiklikku probleemi. Samuti on Töötukassa jätnud noortele mulje, et see on mõeldud ainult elu hammasrataste vahele jäänud inimestele ja ei puuduta noori.

Ideed, lahendused

- Üha enam pea panustama nii karjääriõustamise kui ka üldiste tööga seotud praktilise info levitamisse, sealhulgas tuleb sihtida just noorte sihtrühma. Karjääriõpetust tuleks õppekavasse tuua varem. Leiti, et koolides peab olema üks õpetaja/karjääriõustaja ning peab toimuma laialdane lastevanemate teavitamine noortegarantiist. Arvati, et palju infot saab noorte infomessilt "Teeviit" ja erinevatelt messidelt. Hea on ka lisada plakateid linnaruumi. Samuti on hea koht info levitamiseks nii sotsiaalmeedia kui ka klassijuhataja tund;
- Tööandjatele tuleb pakkuda hüvesid, mis soodustaks enam noorte tööle võtmist. Tööandjad peaksid aga kohanduma rohkem uue põlvkonna töötajate profiiliga;
- Kooliealistele töökogemuste omandamine läbi vabatahtliku tegevuse. Selle jaoks luua võimalusi, projekte ning tutvustada vabatahtlikku tööd (näiteks vaheaegadel arvestushinne/ kursus/ mõningas aines hinne jms);
- Õppimise kaudu on vaja rohkem elulist infot noortele anda näiteks õpetada juba päris varakult hea ja kasuliku CV koostamist.
- Töövarjuks võiks minna mitte ainult üks kord aastas, vaid projektiraames olla töövari mitmetes erinevates ametites;
- Noortele tuleks rohkem tutvustada Vabatahtliku Passi võimalusi, populariseerida väliskogemuste omandamist (YFU, ERASMUS+, vabatahtlik töö jne);
- Tuleb luua juurde praktikakohti ja keskkoolides muuta praktika kohustuslikuks;

- Leiti, et noored peavad ka ise väga palju initsiatiivi näitama ning teadvustama, et nende tulevik on nende endi kätes. Põhiprioriteediks on edasiõppimine, kuid tutvustama peaks juba väga varakult erinevaid võimalusi;
- Enam peaksid erinevad osapooled soodustama noorte takistuste eemaldamiseks lahenduste leidmist läbi erinevate viiside - Rajaleidja keskusesse pöördumine, Töötukassast tasuta karjääriinfo ja nõustamise saamine ning teave võimalustest ja tööturust, ettevõtete külastus ja karjäärinõustamine, töövarjupäevad/suvepäevad/malevad, tööalustamise toetus, valikained koolidesse; info liikumine ja abi küsimine õpetajatelt või lähedastelt;
- Igal koolil võiks olla oma aiamaa, et tuua tagasi normaalne suhe töö ja loodusega (töö harjutamise mõtted);
- Rohkem noortele suunatud sündmusi, kuhu on kutsutud erinevate ametitega inimesi, kellega noor saab silmast-silma rääkida ning küsida;
- Üha rohkem tuleb populariseerida kutseharidust;
- Noorteni peaks enam viima infot põnevatest sündmustest ja projektidest näiteks Lahe koolipäev või Entrum programm;
- Noori peab suunama valdkondadesse, kuhu on tööjõudu vaja, viima kokku nõudluse pakkumisega;
- Noored peaksid rohkem presenteerima oma tegevusi, sh vabatahtlik töö, organisatsioonidesse kuulumine ja sealne tegevus, sündmuste korraldamine, õpilasvahetused, projektid. Teiselt poolt peaksid aga tööandjad noorte puhul, kellel puudub töökogemus, võtma enam arvesse vabatahtlikku tööd ning selle läbi saadud kogemust ja oskusi.

Kokkuvõtteks võib öelda, et noored vajavad rohkem laialdast infot selle kohta, mis toimub tööturul ning mis neid peale kooli lõpetamist realselt ees ootab.

ÜLERIIKLIK TEEMA: Kas tiigrid magavad talveund ehk mis sai e-riigist?

Eesti on territooriumi ja rahvaarvu mõttes väga marginaalne, IT mõttes suurriik. Anu Tootsi mõjude analüüs valimisea langetamise teemadel tuvastas, et noored ei kasuta

E-riigi teenuseid ja nende teadlikkus e-riigist on nõrk. Miks noored neid kasuta? Mida teha, et noored paari aasta pärast on suuremad E-riigi kasutajad kui täna? Kuidas E-võimalusi kasutades paremini noorteni jõuda? Ja noorte häält otsustajateni viia?

Hetke seis

- Noored teavad e-teenustest vähe ning õpilastel puudub kättesaadavus e-teenustele. Noored arvavad, et eesti.ee'd ei kasutata seepärast, et keel on liiga ametlik, see pole kõitev ja sellest on keeruline aru saada. Samuti ei olda teadlik funktsioonidest, mis e-riik pakub;
- ID-kaarti kasutatakse ainult vanuse tõestamiseks või reisimiseks. Tõstatati ka mure, et paljud noored üldsegi ei oska ID kaarti ja läbi ID kaardi erinevaid IT lahendusi ei kasutada;
- E-teenuste kasutamiseks ei nähta vajadust ning teenuste kasutamine on ebamugav; ei soovita et kõik internetipõhiseks muutuks;
- Noored on väga skeptilised küberturvalisuse ning andmete salastatuse suhtes;
- Noortel puudub vajadus ID-kaardi kasutamiseks allkirjastamise otstarbel. Leitakse, et enamus vajalikke e-riigi asjaajamisi teevad vanemad ära;
- Leiti ka, et noortel on e-teenuste kasutamisega kõik korras ja nad ei peagi neid nii palju kasutama kui täiskasvanud. Iga asi, sh ka e-teenuste kasutamine, tuleb omal ajal;
- Noortele suunatud e-teenused on vaid e-kool ja internetipank;
- Paljude omavalitsuste kodulehtedel ei ole noortele otsest infot suunatud;
- Arvutiõpetuse tundides ei õpetata sageli vajalikke ja praktilisi asju nagu näiteks id-kaardiga allkirjastamine.

Ideed, lahendused

- Suurendada id-kaardi funktsioone näiteks võiks olla võimalik ennast erinevates kohtades registreerimise asemel seda hoopis teha id-kaardiga (konverentsid, seminarid, koolitused, noortekeskused jpm.) Mida rohkem on noorel võimalusi kasutada id-kaarti, seda enam oskavad noored id-kaardiga ümber käia;

- Arvati, et e-riigi teenuste lihtsamaks ja turvalisemaks muutmine ning noortele koolides tutvustamine tõmbab noori neid rohkem kasutama. E-teenused peavad olema lihtsas ja arusaadavas keeles ning lehe ülesehitus loogilisem;
- Vajalikku e-teenustega seotud teadmised peaksid noored saama koolist IT tundidest;
- Üha enam peaks integreerima nutiseadmeid kooli ning läbi nutiseadmete täiustama õpimeetodeid ja viise. Samuti jõuaks info, mis on edastatud nutiseadme kaudu, kindlamini noorteni. Lisaks võiks suurendada läbi veebipõhiste lahenduste erinevate koolide vahelist koostööd näiteks võiksid erinevad koolid pakkuda läbi interneti ühiseid loenguid või tunde;
- Enam koolitusi nii noortele kui ka õpetajatele ja noorsootöötajatele näiteks it-turvalisus, erinevate e-teenuste kasutamine jms.;
- E-riigi teemat tuleb lõimida ühiskonnaõpetuse tundi;
- Riik peaks läbi e-teenuste olema noortele kättesaadav. Näiteks võiks teha Riigikogu hoonest, Stenbocki majast (ja võib-olla isegi vallamajadest) interaktiivse tuuri, et seda siis näiteks ühiskonnaõpetuse tundides kasutada;
- Noorte meelest aitaks e-riigi funktsioonide kasutamisele populaarsusele kaasa, kui neid reklaamitaks lähedalt ja noortepäraselt meedias, nagu näiteks reklaamitakse tarbijaõigusi;
- Ideena pakuti välja e-kodaniku test, mis koosneks erinevatest võimalikest funktsioonidest ning abistavatest materjalidest ehk oleks kooliõpilasele nagu abimaterjalidega kontrolltöö tegemine. Selle testi tegemist võiks läbi viia ühiskonnaõpetuse või informaatika tunnis;
- Tuleb luua rohkem E-riigi teenuseid, mis oleksid suunatud noortele. Samuti pakuti ideena välja simulatsioon, kus noor saab proovida kasutada kõiki teenuseid;
- Kooli tööde tegemiseks või kodutööde üleslaadimiseks võiks luua võrgukeskkonna.

Kokkuvõtteks võib öelda, et noored kasutavad e-teenused vähe, kuna tuntakse, et e-teenustena pakutavad teenused ei ole suunatud noortele. Et noori rohkem e-

teenuseid kasutama saada on vaja rohkem noortele suunatud infot ning ka e-teenuste kasutamise oskuste õpetamist.

Alkoholi avalik tarbimine / Alkoholi kättesaadavus?!

Teemat arutati Harjumaa ja Jõgevamaa Osaluskohvikus

Valitsus algatab korrakaitseaduse muudatuse, et kehtestada taas tänavu 1. juulini kehtinud avaliku alkoholitarbimise keeld. Kas olete muudatuse poolt? Kas arvate, et alkoholi pruukimise jaoks peaksid olema eraldi territooriumid, kus see oleks lubatud? Mida teha nendega, kes seda seadust kuritarvitavad?

Alkohol on eestlaste seas probleemiks. Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu 2009/2010. õppeaasta tulemused näitasid 15-aastaselt on alkohoolseid jooke proovinud juba 92% õpilastest. Kas alkoholi kättesaadavust tuleks noortele piirata? Kui vanalt võiks noored alkoholi osta saada, kas 18-aastaselt või 21-aastaselt? Mida muudaksid Sina Eesti alkoholipoliitikas?

Probleemidena toodi välja, et riiklike tähtsusega hoonete juures tarbitakse avalikult alkoholi, suvel ei saa sõprade seltsis mõistuse piirides alkoholi tarbida, politseil pole ressursse ohjeldada purjus inimesi, alkoholireklaamide suur hulk erinevates meediakanalitest, purjuspäi tehtavad korrarikkumised, eestlaste ja noorte suur alkoholilembus, alaealiste seas on alkoholi kättesaamine prestiiži märgiks, vanalinna baaride ümbruses toimuv. Samas arvati, et noored vajavad kohta, kus end välja elada, kuid nõ läbustamine ei tohi olla lubatud. Noored soovivad vanalinna elanikel, keda seal toimuv häirib, vanalinnast ära kolida. Jõgevamaa noorte arvates on alkohol liiga kättesaadav ja liiga odav ning lisaks reklaamitakse alkoholi liiga palju. Harjumaa noored arvavad, et hoolimata seadusest tarbib mingi osa inimesi alkoholi avalikult.

Alkoholi tarbimise vastu aitab alkoholiaktsiisi suurendamine, alkoholipoodide eraldamine poodidest, varajane ennetustöö, karskluse atraktiivsemaks muutmine, alkoholireklaamide keelustamine, kultuurse tarbimise õpetamine, karmimate karistuste kehtestamine., tuleb karmistada alkoholi müümise meetmeid; tuleb

keelustada alkoholireklaamid nagu on tehtud tubakatoodete reklaamidega ning tuleb sujuvalt tõsta alkoholi hindu.

Kunst linnaruumis – grafiti

Teemat arutati Harjumaa Osaluskohvikus

Noored soovivad end väljendada ning vahel jääb sõnadest puudu. Võetakse kätte spreipurk ja värvitakse seintele. Kas ja kuhu noored saaksid kirjutada, oma mõtteid avaldada või lihtsalt linnaruumi kaunistada?

Harjumaa noored tõid välja, et puudub kindel koht, kuhu grafitit teha, „kuid samas ongi grafiti mõte joonistada illegaalselt“. Küsiti, et kas sodimine, „tagimine“, ropud ja sisutud sõnumid on ka grafiti. Samas väideti, et igaüks tõlgendab kunsti erinevalt ega saa liigitada „ilusat“ ega „koledat“ kunsti. Aruteludes tuli välja ka see, et aerosoolvärvid kahjustavad siiski keskkonda ja tekitavad osooniauke. Grafitikunstnikel ei lubata värvida ka enda isiklikku maja. Leiti, et grafiti on paljude jaoks kunstiline väljendusviis, sõnum mõjutab tugevalt inimesi, ehkki vanemad inimesed leiavad, et see on sodimine. Grafiti loob noortele elamuse ja kogemuse, mida mujalt ei saada, rikastab linnaruumi, on vaatamisväärsus ja tekitab huvitava atmosfääri. Grafiti kaudu annavad noored märku, mida nad ei taha ning läbi selle sõnum jõuab kõigini ning inimesed suudavad sellega suhestuda. Grafiti annab linnale identiteedi. Noortele tasub anda grafiti tegemiseks koledad harjutusseinad enne linnaruumi minekut (nt. Berliinis on selline võimalus olemas). Tasub teha grafitikonkursse, õpetada grafitit kui üht kunstivoolu, lubada teatud linnaosas/-piirkonnas grafitikunsti, teha riigi ja grafitikunstnike vahel koostööd. Tuleb moodustada Grafitikunstnike Liit, mis jagab litsentse grafitikunstnikele.

America – friend or foe

Teemat arutati Harjumaa Osaluskohvikus

Inglise keelses arutelus arutatakse Ameerika rolli üle Eestis ning laiemalt Euroopas. Lisaks räägitakse noorte võimalustes nii Eestis kui välismaal. Lauda juhib Eesti Ameerika Ühendriikide Suursaatkonna pressi- ja kultuuriatašee.

Harjumaa noorte arvamused Obama visiidist lahknesid: osa arvas, et ta käis Venemaal ähvardamas, teine osa, et ta hoolib Eestist ning andis tugeva sõnumi Eesti ühiskonnale. Leiti, et Venemaa meid hetkel ei ründa, kuna oleme NATO ja Ameerika sõprus Eestiga on hea, samas arvati, et Eesti poeb NATOle. „Ameerika on vaenlane, sest ta on nii suur ja võimas ning ühel hetkel võib ta loobuda meie sõprusest.“ Noortele tundub, et on vaja vaid ettekäänet ning III maailmasõda paistab silmapiiril. Eesti muutub aina rohkem Ameerika sarnaseks, nii halvas kui heas mõttes. Kõik unistavad Ameerikast, kuid ei mõtle, et see on ka palju lähemal kättesaadav. USA mängib suurt rolli maailma globaliseerumises. Eesti on hea koht hariduse omandamiseks, aga veel tõhusam on edasi liikuda, kuna välismaal, sh Ameerikas, on paremad võimalused. Samas, vaieldi vastu, et ka USAs on vaeseid piirkondi, kus elutingimused on palju halvemad kui Euroopas. Enamik lauas osalenutest tahavad minna välismaale ja enamik tahavad ka hiljem Eestisse tagasi tulla.

Kuidas Hiiumaalt lendu tõusta?

Teemat arutati Hiiumaa Osaluskohvikus

Kas selleks, et midagi ära teha, peab saarelt peale üheksandat klassi kindlasti lahkuma? Millised võimalused on saarel olemas, selleks, et tegeleda sellega, mis sind huvitab? Kui võimalust pole, siis kas saab selleks midagi ise ette võtta?

Hiiumaa noored leidsid, et inimesed jäävad saarele, sest arvavad, et seal on mugav ja kaugemale väga ei tõmba. Peamine põhjus, miks noored tahavad olla Hiiumaal, on see, et seal on nende kodu. need, kes juba teavad mida teha, pigem lahkuvad. Vähe inimesi on nii plussiks kui miinuseks, näiteks koolis jääb ühele õpilasele rohkem tähelepanu, kuid valikainete grupe ei saada kokku. Üllatavalt palju on õpilasi, kes soovivad reaalseid edasi õppima minna. Kärdla Ühisgümnaasium on piisavalt heal tasemel, et sealt mitte lahkuda ning ülikooli soovitakse peamiselt TTÜsse minna. Hiiumaale on jäädud veel sellepärast, et ei viitsitud kuskile minna ning oli ka inimesi, kes ei saanud soovitud kooli sisse. Kärdlas gümnaasiumi lõpetanud noored leidsid, et nad pole millestki ilma jäänud kui nad ei ole kusagil mujal koolis käinud.

Hiiumaa Õpilasmalev – võimalik või võimatu?

Teemat arutati Hiiumaa Osaluskohvikus

Kas Hiiumaal oleks võimalik käima lükata korralikku ja töötavat õpilasmalevat? Mida ootavad noored ning kuidas oleksid valmis selle väljakujundamiseks panustama? Mida ütlevad otsustajad ehk need, kes seda tegelikult noortele võimaldada saaksid?

Noortel on maleva vastu suur huvi, kuid noorematel sellest väga vähe teadmisi. Noorte maleva-eesmärgiks on taskuraha teenida, teha erinevaid töid, ühiselt hästi aega veeta, tutvuda mujal elavate noortega ja saada kodunt kaugemale. Noorte arvates tuleks tööandjate suhtumist noortesse kui tööjõudu tunduvalt parandada; noored ootavad tööandjalt adekvaatset suhtumist ja kohtlemist.

Piirangud kaitsevad või ahistavad?

Teemat arutati Hiiumaa Osaluskohvikus

Miks ma alla 16 aastaselt peale kella 23-e õues olla ei tohi? Kas seadused, mis meid piiravad on vajalikud ja kaitsevad meid või on ka neid seadusi, mis ongi pigem kiusamiseks välja mõeldud? Arutelu selle üle, miks ja millised seadused on olulised, milliseid seadusi tuleks noorte arust veidi kohandada ja miks.

Leiti, et meelemürgid on keelatud kõigile ning alaealised ei tohi tarbida alkoholi ega suitsetada. Tuli välja ka see, et tegelikult on Hiiumaal öösiti vähe kuritegevust, kuid teistes kohtades pole ja seepärast ei saa muuta ka seadust, et alla 16. aastased võiksid öö läbi õues olla, sest samad seadused kehtivad tervele Eestile. Leiti, et mida aasta edasi seda kiiremini saavad noored täiskasvanulikumaks ning, et kui seadusi poleks oleks täielik kaos. Ning noorte jutust tuli välja ka see, et tänapäeva noorte elus on alkohol muutumas aina tähtsamaks. Lisaks selgus, et alla 16. aastased soovivad olla terve öö väljas pigem reedel ja laupäeval. Noored, kes elavad Kärddlas näevad kõige rohkem alkoholi tarbimist Konsumi ja Ararati ees. Kui piiranguid poleks, siis oleks anarhia, arvas üks poiss. Kiivrit rattaga vms sõites ei taheta kasutada peamiselt sellepärast, et siis nähakse noorte arvates kole välja, kuid lauajuht selgitas, et tegelikult pole asi päris nii. Peamine seadus, mis noori piiras oli see, et tahetakse nooremalt teha autojuhilubasid. Lauajuht selgitas taaskord ära, miks varasemas eas

pole see võimalik. Nimelt alla 18. aastane isik ei ole veel valmis nii suureks vastutuseks, kui selleks on üksinda liikluses sõitmine. Kokkuvõtteks aga leiti, et seadused on kehtestatud põhjusega ja tänu nendele on palju inimesi päästetud.

Millest Ida-Virumaa noored puudust tunnevad? / Meelelahutus „Mis on meil siin teha?“

Teemat arutati Ida-Virumaa ja Saaremaa Osaluskohtvikutes

Meie silmis on Ida-Virumaa üks enim arenev maakond, uued ehitised ühest Ida otsast teise, kuid millist kasu toovad sellised arengud noortele, kui üldse? Kas siinsetel noortel on alati tegevust, ükskõik millises Ida-Virumaa nurgas? Kas meil on piisavalt noorsootöötajad, kellele oma muresid kurta? Laud selleks, et arutada ja mõtiskleda selle üle, millest noored siiani puudust tunnevad ning üheskoos suudaksime leida vastuseid ja ehk ka lahendusi, mis teevad Ida-Virumaa noortesõbralikumaks.

Arutelu meelelahutuse valdkonnast, „Mis on meil siin teha?“

Suurimaks probleemiks kujunesid üritused ehk nende vähene toimumine Ida-Virumaal. Isegi kui noored soovivad ise midagi korraldada, siis puuduvad selleks rahalised toetused vallalt/maavalitsuselt ning enamikud noored ei oska kirjutada projekte, et rahalist toetust saada. Noortel puudub vabaaeg kooli tõttu, nii et ei jõuta minna noortekeskustesse ning nädalavahetustel on enamikud noortekeskused Ida-Virumaal suletud. Noored leidsid, et Ida-Virumaal pole piisavalt töökohti ning just sellepärast minnaksegi mujale. Kuna Ida-Virumaa on jaotatud nii väikesteks valdadeks ja asulateks, siis enamikud noored peavad käima trennides/huviringides mujal, kuskil suuremas linnas (nt Jõhvi) ning sellele kulub palju raha ja aega, mida saaks kokku hoida, kui igas vallas oleksid mingisugused huviringid. Tuli ka välja, et Ida-Virumaal puudub turvatunne, tänavad on pimedad ning just selletõttu ei julge paljud naissoost isikud tänavatel pimedal ajal liigelda. Iga aastal on välja tulnud, et eesti ja vene noored ei saa siiani läbi, kuid see aasta leiti, et asi liigub juba paremuse poole! Noored soovivad end harida ja silmaringi laiendada käies näiteks teatris, kuid leiti, et Ida-Virumaal ei ole niivõrd head 'kava' kui on kuskil mujal, suuremas linnas.

Jõhvis on noortetuba, kuid selle väiksuse tõttu seda keegi ei kasuta ja 2015. aasta jooksul uut noortekeskust ei rajata. Tegu on suure probleemiga, mis vajab tegelemist. Ida-Virumaa noored tahavad õppida projekte kirjutama, et siis hakata sündmusi korraldama. Ida-Virumaa ettevõtetelt oodatakse rohkem praktikakohti, mis motiveerib noori ka rohkem sinna jääma. Soovitakse ka uusi noortekeskusi.

Saaremaa laudkonnad koosnesid peamiselt Kuressaares elavatest noortest ja peamiseks puuduseks toodi välja kino. Teatrikino ja suvel kuursalis tegutsev öökino pole noorte jaoks siiski see, mis päris kino ja seal näidatavad filmid on vanad ning ei paku huvi. Teiseks peamiseks murekohaks peeti noortekeskust. Noortekeskus on Kuressaares saanud endale halva maine ning noored vanuses 16-... ei taha sinna oma jalga tõsta ning sellest omakorda tekib vajadus selles vanuses noorte „hängimiskoha“ järgi. Alaealistel pole võimalik peale 23 enam kohvikutes istuda kuna vanuse tõttu aetakse nad sealt välja. Käidi välja idee, et võiks teha „täitsa noorte enda asja“, mis oleks noortekeskuse-laadne, kuid noored ise teeksid ja toimetaksid ning sellel samuti oleks mingi vanusepiirang, et see ei saaks ajapikku sama maine, mida kannavad praegused noortekeskused. Päris mitmes laudkonnas kurdeti meelelahutusvõimaluste maksumuse üle, sest noorte raha tuleb ju siiski vanemate rahakotist. Võimalused mängida piljardit ja muid lauamänge on noortekeskuses, kuid siin tuleb mängu jälle noortekeskuse halb maine ja üleüldse selle halb aura ning see võimalus on noorte seas välistatud. Avaldati soovi saada linna tantsuklubi. Siinkohal ei mõeldud diskoklubi, vaid tantsuklubi, kus tantsitakse erinevaid seltskonnatantse ja taustaks käib mõnus muusika. Spordipealinna koha pealt leiti, et võiks olla infotunnid kaugelejäõudnud sportlastega ning ka „Tähtede mängu“ sarnane võistlus. Laua otsustaja Triino Lest käis välja palju huvitavaid ideid, mis leidsid noorte seas poolehoidu ning teine otsustaja Hiie Kuusk oli väga õnnelik ja kohati kade, et tänapäevanoortel on nii palju võimalusi enda vaba aega sisustada. Peamiseks puuduseks toodi välja kino ja selle probleemi lahendamiseks tuleb alustada läbirääkimist kohalike ettevõtjatega ja linnavalitsusega. Teiseks probleemiks tõid noored välja selle, et Kuressaares puudub nõuetele ja noorte vajadustele vastav noortekeskus. Lahenduse leidmiseks tuleb korraldada noortepoolne algatus sobiva

noortekeskuse loomiseks. Luua koostöövõrgustik, kuidas spordipealinnaga seotud teematikat järgneval aastal kasutada.

Vaimne ja füüsiline vägivald / Koolivägivald

Teemat arutati Ida-Virumaa ja Läänemaa Osaluskohtades

Seoses hiljutise ning äärmiselt aktuaalse teemaga, mis toimus Viljandis, peaksid noored mõtlema, kas nemad saavad aidata selliseid noori, nagu see poiss, kes oma õpetajat tulistas. Kas selliseid noori on kerge enda ümber märgata ning isegi kui noored märkavad ja teavad, mis kedagi vaevab, siis kas kergem on seda noort eirata või anda abistav käsi? Kas noorte vägivald saab alguse kodus või koolist ning mida peaksid tegema vanemad inimesed, et selliseid noori aidata, keda koolis või kodus kiusatakse. Mis on vaimse ja füüsilise kiusamise vahe? Kumb mõjutab noort rohkem?

Koolivägivalla (nii nagu ka koduvägivalla) teeb ohvri jaoks eriti raskeks selle igapäevase ja võimetuse teha igapäevaseid tegevusi ilma kartmata vägivalla ohvriks langeda. Eristatakse füüsilist ja verbaalset (vaimset) vägivalda. Nii nagu iga teine vägivald, rikub koolivägivald iga inimese õigust inimväarikusele, tervisele ja isiku puutumatusse. Vägivald saab jääma kesta ainult juhul, kui kõrvalseisjad jäävad passiivseks ja ei sekku. Kes ja kuidas peaksid koolikiusamise puhul sekkuma? Kuidas ennetada õpilaste vahelist ning õpilaste ja õpetajate vahelise vägivalla levikut koolis?

Vägivald saab alguse lastevanemate käitumisest, arvutimängudest, filmidest, teiste noorte manipulatsioonist. Vaimset esineb rohkem ja see mõjutab ka tervist rohkem. Alklassides on tunduvalt rohkem kiusamist kui põhikoolis ja gümnaasiumis, st lapsed saavad vaimselt juba haiget väiksest saati, mis jätkub vanemaks saades ning millest võib välja kujuneda midagi tõsist. Noort motiveerib kiusama sõpruskond, vanematelt õpitu; igavus; hea tunne kellestki üle olla; tahavad tähelepanu saada; noor arvab, et on lahe siis; filmid / arvutimängud (mis on alla 12a. keelatud jne). Läänemaa noored leidsid, et kiusamine algab enamasti kodust või isiklikel põhjustel. Õpetaja ei sekku kui juhtum pole korduv. Pöördudes õpetaja poole selgub, et õpetaja pole usaldusväärne. Rääkimine/abi otsimine võib olukorra hullemaks teha. Kaitsja satub

enamasti kahe tule vahele, mis võib olukorra hullemaks teha. Koolivägivallal on tervisele mõjuvad tagajärjed.

Kuidas ületada vägivalda? Märka, kuidas teised omavahel suhtlevad; selgeks teha; mis on hea ja mis on halb; tuleb varem märgata; psühholoogi/õpetaja/vanema juurde pöörduda; rääkida ise kiusajaga; ise aidata; politseile rääkida; ei lähe ükskõikselt mööda; alustada loenguid juba algklassidest peale vaimse ja füüsilise vägivalla kohta ning rääkida sellest; milliseks see tulevikus kujuneda võib kiusajate kui ka kannatajate jaoks; leida põhjus, miks kiusaja niimoodi käitub; luua rohkem asutusi üle terve Eesti kannatajatele, et oleks koht ja inimene, kellele nad saaksid kõigest rääkida, end vabalt tunda ning see oleks ka koht, kus nad leiaksid tuge, et tugev olla. Läänemaa noored leidsid, et kiusatava tunnustamine ja kiitmine tõstab ta enesehinnangut. Kui sa suudad endale kindlaks jääda ja keskenduda, siis suudad sa kiusajatest mööda vaadata. Huvitav lahendus „klassi tugiprogramm“, kus vanema kooliastme klass võtab enda hoole alla noorema kooliastme klassi ja jälgib, et seal ei toimuks kiusamist. Õpetaja peaks märkama ja kindlasti sekkuma. Õpetajad peaks saama vastava koolituse, õnnelik lõpp on professionaalide käes.

Kanep – miks?

Teemat arutati Ida-Virumaa Osaluskohvikus

Eelmine aasta tuli Ida-Virumaa Osaluskohviku lauas välja probleem, et noored suitsetavad kanepit ning julgevad seda tunnistada, öeldes noorsoopolitseiniku juuresolekul, et neile meeldib kanep. Kas on tegu hoopis sellega, et noored tahavad oma sõprade ees coolid välja paista või on see tõesti külge hakanud pahe. Kas olla sõprade seas lahe või hoida oma tervist. Kas noored teavad, mis asi üldse on kanep ning kuidas see mõjutab meie vaimset ja füüsilist vormi? Teavad kanepi plusse ning miinuseid ning millised karistused kaasnevad kanepi omamisel/tarbimisel Eestis?

Kanep võib mõjutada noori vaimselt ja füüsiliselt; soovitakse proovida midagi uut juba puht igavusest-noortekeskuste puudumine; "kui sõbrad proovivad, ei taha mina alla jääda"; pooled olid legaliseerimise vastu, kuid teine pool oli selle poolt, teadmata, mida see täpsemalt tähendab ning mida kaasa toob-vähene teadmine kanepi kohta,

st kanepit proovitakse just selletõttu, et see on midagi uut ning keelatud vili on magusam (räägitakse vaid selle negatiivsest poolest ning selle tarbimise tagajärgedest ning noored soovivad piiridest väljaspool olla ehk näidata, et mind ei huvita mida kõik sellest räägivad); tänu sellele jäävad paljud terved lapsed sündimata, st tervete laste tulevik allamäge? Kuna noored ei pruugi teada, mis 'puru' nad tegelikult saavad ning kui nad nii kui nii proovivad seda, siis peaks jagama ka informatsiooni, milliseid kanepi liike on olemas ning kuidas need mõjuvad ning millistest kindlasti hoiduda; rääkida noortele rohkem sellest, kuidas see mõjutab nende järglasi; karistused karmimaks muuta kuna hetkel on need pea olematud; lapsevanemad peaksid rohkem jälgima, kuidas nende laste käitumine muutub, sest alata on märgata noortes muutusi, kui nad on kanepit tarbima hakanud (närvilisem või hoopis ükskõiksem).

Noorte osalus Jõgevamaal / Mis asjad need osaluskogud on? / Kuidas muuta noored valdades aktiivsemaks?

Teemat arutati Jõgevamaa, Läänemaa ja Lääne-Virumaa Osaluskohvikutes

Jõgevamaal on toimiv noortekogu, kus on liikmeid mitmest erinevast vallast/linnast, kuid siiski pole jõutud kõigi aktiivsete noorteni. Mida ootavad Jõgevamaa Noortekogult noored? Mis on Jõgevamaa Noortekogu ülesanne? Milliseid projekte/tegemisi soovivad Jõgevamaa noored?

Üle Eesti leidub mitmeid osaluskogusid. Osad on maakondlikul tasandil, osad kohalikul. Kuid mis siis neil tegelikult vahet on ja miks tegeleb Eesti riik selliste ühenduste loomise ja ülevalpidamisega. Miks on need tähtsad? Miks peaks noor üldse ühinema? Ja kõige tähtsam, mis kasu see noor saab kui ta kuulub ühte nendest. Nendele küsimustele üritame üheskoos vastuseid leida ja edulugusid jagada.

Noored ei ole motiveeritud üritustes osalemiseks ja nende arvamust ei kuulata noorte arvates. Noortekogul puudub autoriteet ja õpilasesinduste vahel on vaja rohkem sotsialiseerivaid sündmusi. Noorte osalust on vaja tutvustada noortele atraktiivsest

vaatevinklist, „pole vaja kogu aeg probleeme lahendada“. Noortekogu eesmärk peab olema selgem, noorte osalust saab kasvatada läbi nende arvamuse küsimise ning tasub teha ühiseid sündmusi noortele.

Läänemaa noored leidsid, et väikestes kohtades on noorte puudus ning suurtes kohtades, kus noored on olemas, kuid puudub teadlikus osaluskogude kohta. Arvatakse, et see nõuab palju aega ning seda enamus noortel pole. Osaluskogud viiakse ühte kokku erakondliku poliitikaga. Aja planeerimine on noortel puudulik. Tuleks teadlikust suurendada läbi põnevate koolituste ning selgitada noortele, et tegu pole poliitikaga.

Lääne-Virumaa noored leidsid, et noored ei tea, miks on vaja osaluskogusid ja õpilasesindusi. Huvijuhid loovad õpilasesindusi vale motivatsiooniga („teises koolis on, teeme endale ka“). Õpilasesindusse ja noortevolikokku kuuluvad noored pole endale selgeks teinud, miks nad seal on. Õpilasesinduste ja noortevolikogude korraldatavate sündmuste korraldajad peavad rohkem end promoma, et tekitada motivatsiooni noortes. Õpilasesindusi ja noortevolikogusid tuleb teadvustada noortele.

E-sigar, vesipiip, mokatubakas – kas ja kellele?

Teemat arutati Jõgevamaa Osaluskohvikus

Eesti koolinoorte seas on tubakas tõsiseks probleemiks. Kooliõpilaste seas on igapäevasuitsetajaid 5,5%, sellest poiste seas 7% ja tüdrukute seas 4%. Hinnates suitsetamislevimust kooliõpilaste seas, on taunitavaks näitajaks suitsu proovimisega alustamine juba varem kui 12-aastaselt. Miks on e-sigar, mokatubakas ja vesipiip noorte seas populaarsed? Millises mõjutusvahendis hoiaksid noori erinevatest tubakatoodetest eemal, et nad ei hakkaks neid tarbima? Mida teha, et ennetada suitsetamisega alustamist või varast iga suitsetamisega alustamisel edasi lükata? Miks noor hakkab suitsetama?

Ei kontrollita mokatubaka tarvitamist. Arvatakse, et vahele jäämise võimalus väike ja kui jäädaksegi vahele, siis pole trahv suur. Tuleb suurendada kontrolle näiteks

koolides, ühisüritustel; suurendada trahve; leida/luua alternatiive suitsetamise jaoks nt trennid.

Millist „palka“ tahab vabatahtlik? / Kodanikuühiskond / Kodanikuühiskond, kuidas see minusse puutub? / Vabatahtliku töö on töö

Teemat arutati Järvamaa, Läänemaa, Põlvamaa ja Tartumaa Osaluskohtvikutes

Vabatahtlik on inimene, kes panustab oma vabaajaga, et saavutada või aidata korda saata midagi imelist, mis on kogukonnale kasulik. Järvamaal on väga palju vabatahtlike ja nende seas eriti just noori. Põhiprobleem kõige selle toreda juures on see, et kuidas tunnustada ja märgata neid tublisid vabatahtlikke ehk „millist „palka“ tahab vabatahtlik?“

Mida kujutab endast kodanikuühiskond, kodanikualgatus, vabatahtlik töö? Kuidas mina saan selles kaasa lüüa? Mis kasu ma sellest tulevikus saan, et ma olen kodanikuna aktiivne?

On see siis töö või ei ole? Millal see on/ei ole töö? Millisel tasandil vabatahtlikku tegevust tunnustama peaks? Milline, „kui suur“ peaks tasu olema? Kas ja kes seda hinnata võiksid? Mida vähene tunnustamine kaasa toob? Kas tunnustada saab liiga palju? Millised on kogemused saada tunnustatud ja ise tunnustada? Mõnes koolis saab ainepunkte maratonil käimise eest, kas seda võiks teha ka vabatahtliku tegevuse eest? Kas koolid üldse teavad, kui palju nende õpilased vabatahtliku tegevusega oma aega sisustavad?

Järvamaa arutelu käigus tuli välja, et vabatahtliku töö kohta käivat infot on vähe – paljud noored ei tea, kus saaks ennast vabatahtlikuks pakkuda. Vabatahtlik töö tuleb inimesest endast ja tavaliselt on inimene leidnud sisemise motivatsiooni, miks vabatahtlikku tööd teha. Leiti ka, et see võib muutuda kohustuseks, eriti, kui teed ja teed, aga ei tunne rahulolu või tänulikkust. Väga oluliseks peetakse tänu tehtud töö eest ning tunnustusüritusi, mida võiks olla rohkem – selle läbi tõuseb ka

motivatsioon. Ühistunnustus – samuti kooli tasemel tunnustused, maakondlikul tasemel tunnustused. Saab osaleda erinevatel üritustel. Isiku otsene juht/ülemus märkab ja tunnustab. Tasuta teadmised, kogemused. Vabatahtlikele võiks pakkuda tasuta koolitusi. Tähtsaks motivaatoriks noortele on söök! Läbi sotsiaalmeedia tunnustamine (tunnustusüritused ei jõua kõigini, suurem kõlapind oleks näiteks läbi Facebook´i ja blogide. Tasuta „nänni“ saamine. Motivatsiooniüritused, kus vabatahtlikuna tööd teinud noor saaks tasuta osaleda. Sisemiseks „palgaks“ loevad noored: Sisemine rahulolu – tunne, et sind vajatakse/positiivne emotsioon. Kogemused. Teiste rõõmu nägemine. Uued tutvused – kontaktid võivad hilisemas elus väga vajalikuks osutuda. Kodukoha paremaks muutmine. Seltskond. Au ja kuulsus. Tähtsana tundmine. Enda heaolu. Läänemaa noortel on aramus, et kui tahad panustada kodanikuühiskonda, siis peab kuuluma kuskile organisatsiooni. Noored peavad rohkem korraldama sündmusi, sest see tagab noorte suure kaasamise ja huvi. Noorte korraldatud sündmused on alati kutsuvamad.

Põlvamaa noorte jaoks oli teema üldiselt väga raske, sest ei tajutud riigi/KOV ülesandeid ja kodanike kohustusi. Paljudele tundus, et kõik on teiste teha. Oli ka meeldivaid erandeid, kes ise panustavad oma küla/ klubi/ vms vabatahtliku organisatsiooni töösse. Väga palju lapsi olid küll vabatahtlikku tööd teinud, aga ise nad seda ei tajunud. Üldiselt leiti, et väikesed organiseeritud heateod ja vabatahtlikud ülesanded on vajalikud, ei võta palju aega ega vaeva ja nendega saab palju head teha (nt küla koristustalgud, kellegi abistamine jne). Noored olid mures nende annetuste pärast, mis tegelike abivajajateni ei jõua ja seetõttu ka teiste annetuste maine alla tõmbavad. Noored arvavad, et kui vabatahtliku tegevust rohkem märgatakse ja tunnustatakse, et siis noored tegeleksid sellega kindlasti rohkem.

Tartumaal levib väärarusaam justkui vabatahtlik töö oleks kellegi teise tegemata töö. Kool võiks rohkem soodustada vabatahtlikku tööd. Vabatahtliku töö võimalusi ei teata piisavalt. Vabatahtlikke ei tunnustata piisavalt. Kooli võimalused vabatahtlikku tööd soodustada: rohkem aineteväliseid töötubasid või loenguid vabatahtliku töö teemadel, rohkem rääkida erinevatest võimalustest, vabatahtliku töö erinevatest võimalustest võiks rohkem rääkida, reklaamida.

Lähme sõidame, ainult hoia kinni - kas transport on takistuseks? / Transport Pärnus ja Pärnumaal

Teemat arutati Järvamaa ja Pärnumaa Osaluskohtvikutes

Järvamaa pole kõige tihedamalt asustatud maakond. Tänu sellele asetsevad paljud külad üksteisest kaugel ja tihti tuleb kasutada ühistransporti või muud transporti. Seejuures aga võib juhtuda, et noor peab loobuma endale meelepärastest tegevustest ja huvialadest transpordi pärast, sest bussid kas ei liigu või sõidavad väga harva. Kuidas parandada seda probleemi: teemaks „lähme sõidame, ainult hoia kinni- kas transport on takistuseks?“

Arutelu Pärnu ja Pärnumaa transpordi üle.

Väiksemate maapiirkondade noored on leidnud, et nende jaoks on transport takistuseks – on noori, kes just selle tõttu soovitud huviringides ei osale või ei osale aktiivselt ühiskondlikus elus. Mõnel juhul leiti, et transport on aeglane ja koju/kooli saamiseks läheb kaua aega, sest läbisõidetavad kohad on suure ringiga. Samuti on juhtumeid, kus bussiliiklus on liiga hõre ja pole arvestatud näiteks huviringides käijatega. Paljud õpilased peavad tundidest varem ära küsima või pärast kooli liiga kaua ootama, sest pole arvestatud keskmiste tundide lõppemise ajaga. Imavere-Paide-Imavere bussiliiklus leiti olevat väga hõre. Türi ja Rakkes, kus liigub ka rong, on probleemiks see, et ei arvestata rongiliiklusega. Kuigi Rakke ei kuulu Järva maakonda, kasutavad paljud järvakad ka sealset rongiliiklust. Kohalike omavalitsustega tuleb teha kokkulepped: paljud vanemad sõidavad teatud vahemaid ja seda saab õpilaste jaoks „ära kasutada“. Tuleb teha analüüsi/statistika keskmiste huviringide alguste ja lõpu kellaaegadega ja vastavalt sellele ka sättima bussiaegu. Samuti arvestada tundide aegadega, et noored ei peaks liiga vara tunnist lahkuma või liiga kaua bussi ootama. Kogukonna/ vanemate vaheline koostöö. Uurida elektriauto kasutamise võimalusi kogukonnas – ametnike, sotsiaaltöötajate, lastekaitse, noorsootöötajate liikumises. Kui tekib suurem nõudlus, liigub ka rohkem busse. Tuleb reklaamida ja propageerida ühistransporti. Tuleb sättida bussiajad vastavusse ka rongi saabumis-/lahkumisaegadega.

Pärnumaa noored arvasid, et bussipiletid sh kuupiletid eri liinidel erinevad, mis teevad liiklemise keerukaks. Maaliinidel puudub võimalus siseneda näiteks ratastooli või laste käruga. Maaliini bussid sõidavad liiga harva või siis ebasobivatel aegadel. Linnaliini bussid lõpetavad oma tegevuse liiga vara, näiteks ei ole võimalik peale viimast kino seansi enam paljudel bussiga koju minna vaid peab selleks näiteks taksot kasutama. Linna- ja maaliinid võiksid koostööd teha ning neil võiks olla ühine bussipilet. Samuti võiksid sõita bussid, kuhu saab siseneda ka ratastooli ja lapsekäruga.

Kodu, armas kodu – minu Järvamaa! / Mis on meil Eestis, mis Tartumaal hästi? / Mida hääd on Võrumaal?

Teemat arutati Järvamaa, Tartumaa ja Võrumaa Osaluskohtvikutes

Oleme väsinud kuulamast pidevalt negatiivseid ja halbu lugusid oma kallist Järvamaast, meile aitab! Selle teemaga „kodu, armas kodu – minu järvamaa!“ soovime rääkida ainult sellest, mis on Järvamaal hästi ja mida saaks veel paremaks muuta, mille üle oleme uhked ja mis teeb selle koha just nii eriliseks nagu see on.

Mille üle tunda rõõmu? Mis on need igapäeva-asjad, mis on tegelikult hästi, aga mida esmapilgul ei märka (loodus, inimesed, kultuurisüdamused, tehnika areng, ...)? Eesti aastal 2030 – mis on siis Eestis ja Tartumaal hästi? Kui kõik Sinu valla/linna lasteaiad oleksid remonditud, teed siledad, mille peale kulutaksid raha Sina? Kui Sa saaksid öelda kolmele Tartumaa ja Eesti inimesele „Sa tead head tööd, aitäh“ – kes need oleksid?

Igapäevaelus, kus proovime aina Võrumaal elu paremaks muuta on lausa vajalik, et märkaksime tehtud vigu, korrast ära hooneid ja puudujääke. Vähe mõtleme selle üle, mille üle saame me õnnelikud ja uhked olla. Koos tuletame meelde, kõik selle hääd, mis Võrumaal on ja kuidas me seda kasulikumalt kasutada saame.

Järvamaa noored lugesid ülesse, mis on nende kodumaakonna plussid. Noored ja tublid vallavanemad. Palju erinevaid huviringe. Hästi toimivad noortekeskused. Sportlik maakond. Hea, rahulik kasvukeskkond. Aktiivsed noored. Tasemel

noorsootöötajad. Hea asukoht. Noori märgatakse (arutelu käigus märgiti, et selle punkti arendamiseks oleks vaja rohkem tunnustusüritusi ja märkamist). Kõrgem lend. Puhas keskkond. Viisakad inimesed. Sündmused erinevatele sihtrühmadele. Kogukonnad hoiavad ühte. Korrastatud mõisad. Palju tuntuid inimesi kasvanud Järvamaal (loeti ka nimesid: Pärt, Pehk, Tammsaare, Mae, Saarsalu, Juhanson, Lõhmus, Pevkur, Kass, Raud, Runnel, Mikser, Ever, Lepik jne). Hea haridus (edasi arendatav). Laulu- ja tantsupeo kultuur. Põhjaka. Muuseumid (piimandus, ringhääling, vanatehnika, kino, ajakeskus, jalgratta, Järvamaa muuseum). Eestimaa viljaait. Silmapaistavad vabatahtlikud. Väätša TV. Odav kinnisvara. Aktiivne usuelu. Tasuta parkimine. Lihtne liikluskorraldus. Esnas „Naabriplika“. Paide-Türi rahvajooks. Palju ruumi. Haigla ja sünnitusmaja. Järvamaa Kutsehariduskeskuse söökla ja tehnika. Õendusabikeskus. Kirsimari söögituba. Järvamaa silt. Südamlikud inimesed. Heal tasemel maaelu. Eestimaa süda, Kevadpealinn. Rongiliiklus. Huvitavad turismiobjektid. Tõstmine. Odav kino. Õnnelikud vanemad. Tervislik elukeskkond. Hea mobiililevi.

Tartumaal toodi välja järgmised kohad, kus Tartumaal oleks veel arenemisvõimalusi: lennuühendus, loodus, rattalaenus.

Võrumaa puhul atraktiivsusest järgmisi asju:

- Võru keel ja kultuur - omapärane ja ligitõmbav;
- Pärimus: suitsusaun, Uma Mekk, Uma Pido, rahvariided, tants, käsitöö, rahvamajades tegutsevad ringid;
- Võrumaa on väike, kõik on omad;
- Noored on aktiivsed, julged ja avatud suhtlejad. Omavalitsustes kuulatakse noori üsna palju;
- Mujalt tulnute arvamus: „Midagi on Võru inimestes teistsugust. Nad on muhedad, viisakad ja nagu rikkumata.“;
- Pere loomise ajaks tahetakse siia tagasi tulla, sest uhke on olla võrokene;
- Isegi kui meil pole igas vallas võimalusi tippspordi harrastamiseks, on meil väga mitmekesised võimalused tavaliste, üldharivate asjadega tegelemiseks;
- Kogukondades on omavahelised suhted head, üksteist aidatakse päris palju;
- Spetsialistid teenivad piisavalt;

- Kinnisvaraarendusega pole hulluks mindud (meil ei ole uuselamurajoone põldude peal), aga samas toimub tihedalt paiknevate majade elanike vahel hea suhtlus;
- Meilt on pärit kuulsaid inimesi, tänu kellele Võrumaad rohkem teatakse (Contra, Navitrolla, Edgar Valter);
- Võrumaal peaks olema kokku umbes 600 MTÜd, seda on väga palju, järelkult on meie rahval palju pealehakkamist;
- Ka noored kuuluvad sageli ühte või mitmesse vabaühendusse;
- Elutempo on siin rahulik, samuti liiklus jne;
- Meie huvihariduse ja sportimise võimalused pole mitte lihtsalt head, vaid eriti maapiirkondades on need sageli ka tasuta;
- Maakoolides on vähem kiusamist, maal on lahe elada;
- Noortele peredele võiks olla „valmis“ elamispiirkonnad, sest kõrgkoolist maale tagasi tulles ei taheta väga oma vanemate koju tagasi kolida ja seetõttu jäädaksegi sageli pigem suurtesse linnadesse. Isegi väikestes kohtades pole odavaid elamispiirkondi;
- Kahjuks on töökohad madala palgaga, st siia on koondunudki just palju madalapalgalisi töökohti pakkuvaid ettevõtteid;
- Kõigile ei jagu kodus kaugtööna töötamise võimalusi ja ideid, samuti pole igal pool selleks piisavalt kiire internet;
- Palju tööd on vaja teha selleks, et siia tuua välismaa turiste. Alati ei peagi neile meeletult tegevusi pakkuma. Võib ka hoopis teistmoodi läheneda – müüa neile vaikust ja omaette olemise võimalusi;
- Samas pole meil kunagi piisavalt giide, kes siin turistidega tegeleks ja neile huvitavaid kohti näitaks (idee noortele, kes soovivad endale ise töökohta luua: panna kokku reisipaketid Võrumaal ja hakata neid terviklikke pakette turistidele pakkuma);
- Ühistransport Võru ja suuremate linnade vahel võiks paraneda;
- „Maale elama“ projekt on küll väga lahe, aga seal müüakse sageli ainult majakarpe ilma maata (mets on kõik metsaärikatele maha müüdüd);
- Me ei mõtle sageli oma suurematele naabritele – Venemaale ja Lätile. Võrumaa asub väga soodsas kohas: Tallinna, Riia ja Pihkva keskel. Peaksime

rohkem teadvustama, kui oluline on nendega häid suhteid luua ja vene keelt õppida;

- Meie loodus annab palju ja mitmekesiseid võimalusi sportimiseks. Võiksime seda rohkem ära kasutada nii turismi arendades kui oma inimestele võimalusi pakkudes. Nt meil on talispordikeskused, aga seal võiks olla kohapeal pidevalt võimalus õpetaja võtta ja sõitma õppida. Ka varustus ja mäepilet on kallid;
- Meie keele aktsent on omapärane, seda märgatakse tihti. Seda ei tohiks häbeneda, vaid peaks just uhkusega rõhutama. Võro keelt peaks säilitama. Mitte lihtsalt võro keele tunde tegema, vaid terveid päevi koolides, noortekeskustes. Nii, et see muutu noorte jaoks igapäevaseks;
- Meil on imeilus ja eriline loodus, meil on Eesti rekordeid, mida kõiki me ilmselt ei teagi. Turismi arendamine loob uusi töökohti.

Ennasthävitav käitumine noorte seas – MIKS? / Keelatud vili on magus

Teemat arutati Saaremaa ja Lääne-Virumaa Osaluskohtvikutes

Tänapäeva noored kasvavad üles maailmas, mis on üsna hirmuäratav. Ühest küljest on noortele mustmiljon võimalust, samas ka sama palju ohte. Noorel inimesel tuleb toime tulla füüsilise ja vaimse arengu, iseseisvumisega, oma tee leidmisega elus, stressirohke koolieluga, vanemate poolt esitatud nõudmistega. Selleks vajalikud oskused ja kogemused tal aga sageli puuduvad. Kui noor langeb depressiooni, siis see võib omakorda viia koolist väljalangemiseni, toitumishäireteni, alkoholismeni, narkomaaniani, elutüdimuseni – ennasthävitava käitumismudeli kujunemiseni... Kuidas toetada ja julgustada noori nende valikutes? Kes peaks sekkuma kui noor vajab abi? Kas ja kuidas saab oma eakaaslast aidata? Kuidas teha koostööd noorte abistamisel? Kas noor saab ise ennast aidata? Kas liigne sekkumine võib rikkuda noorte õigusi? Millist abi läheb noortel vaja, et kõigi nende raskustega toime tulla? Kas haridustasemel ja ennasthävitaval käitumisel on mingi seos? – milliseid lahendusi noored ise neile küsimustele pakuvad ja näevad?

Noorte seas levivad mõnuained, mille tarbimine tekitab agressiivsust. Pole piisavalt vastupropagandat. Mõned noored on elus kõrvetada saanud ja seetõttu läinud halvale teele. Vanemad ja kool panevad noortele liiga kõrged ootused. Tuleb märgata inimesi enda ümber. Vaja on huviringe valdadesse. Sobivad ka lühikesed-löövad reklaamid tuntud näitlejatega. Noorte ette tasub kutsuda esinema noori, kes on „halva tee“ läbi teinud.

Saaremaal toodi nõ keelatud viljana välja alkohol, tubakas ja narkootikumid. Tekkis arutelu küsimuse ümber „Miks noor joob?“. Vastuseks toodi, et inimene muutub julgemaks, vabaneb probleemidest ja saab maandada pingeid. Eesti inimene läheb alkoholi tarbides avatumaks, kainenena ei osata end täielikult vabaks lasta. Otsustajad väitsid, et alkohol on uinutav mitte ergutav. Palju oleneb kodusest kasvatuses, et kas ja millal neid noori see „keelatud vili“ ahvatlema hakkab. Inimesed on erinevad. Ei ole vaid ühte mõjuvat karistust, oleneb inimesest, et mis just temale piisavalt karistusena mõjub. Trahv aitab vaid hetkeks. Lõppkokkuvõtteks ütles, üks 17-aastane neiu „ Olen noor ja tahan proovida.“ Kui asi on keelatud, tahad just meeletult proovida. Palju mõjutab noort seltskond, kellega ta suhtleb. Pigem võiks saada noor oma esimese alkoholi maitsmise kogemuse kodust vanemate pilgu all. Arvati, et politseile vahele jäämine ning trahvi saamine pole lapsele piisav karistus, pigem karistab ehk ühiskondlik töö või mõni halb kogemus. Veel toodi välja, et piisav karistus oleks lapselt arvuti ära võtmine või koduarest pikemaks ajaks. Kodune kasvatus mõjutab noorte alkoholi tarbimist rohkem, kui seadused. Vanemaks saades hakatakse rohkem mõtlema oma tervisele. Noor peab saama kätte väga halva kogemuse, et mitte edasi tarvitada „keelatud vilju“. Parem lahendus oleks muu alternatiivi leidmine, nt sport või mõni muu huviala. Ennetusmeetmeteks toodi näiteks loeng, kuid selle läbiviijaks võiks olla inimene, kellel endal on rääkida väga halbu kogemusi. Näiteks mõni „narkomaan“ isiklikult. Mõjutab veel see, kas su kõrval on keegi, keda sa väga armastad (mõni poiss või tüdruk).

Tegusad ja rahulolevad noored arenevas kodanikuühiskonnas programmi ERASMUS+ kaasabil – kuidas, kellele, miks?

Teemat arutati Lääne-Virumaa Osaluskohvikus

Erasmus+ eesmärk on edendada noorte oskusi ja tööalast konkurentsivõimet. Ajavahemikus 2014–2020 annab Erasmus+ rohkem kui 4 miljonile eurooplasele võimaluse õppida, osaleda koolitusel, saada töökogemus või teha vabatahtlikku tööd välismaal. Lääne-Virumaa aktiivsus ERASMUS + programmi võimaluste kasutamisel on olnud suhteliselt madal, seetõttu oli Lääne-Virumaa 2013. aastal ka ENEBi jaoks üheks prioriteetseteks maakonnaks. Miks see nii on olnud ja kas olukord on tänaseks muutunud? Mida noor üldse teab uuest ERASMUS+ programmist? Kas ta on osalenud või kirjutanud mõne ERASMUS+ projekti(s)? Mis on noorele kõige raske taotluse juures? Millist infot või abi nad enim vajaksid? Lisaks enesearendusele – mida veel programmis osalemine noorele annab? Kas ja mida saaks teha omakogukonna heaks? Nendele ja paljudele teistelegi küsimustele üritamegi vastuseid leida. Samuti arutleme, kuidas aktiveerida maakonna noorte seas ettevõtlikkust nii projektides osalemiseks kui kirjutamiseks ja läbiviimiseks.

Lääne-Virumaal pole mõnes kohas piisavalt vaba aja sisustamise võimalusi. Noored peavad hakkama ise projekte tegema, et oma elu paremaks teha.

Tervislikud eluviisid – mis need veel on?/ Tänapäeva noored ja tervislikud eluviisid – probleemkoht või mitte?

Teemat arutati Põlvamaa ja Viljandimaa Osaluskohtvikutes

Kuigi teemalaudkonna arutelus osalenud noored olid erinevas vanuses, oli aruteluteema nende jaoks oluline. Noored teavad tervislike eluviiside kohta päris palju või täpsemalt öeldes, nad arvavad, et nad teavad. Noored ütlesid, et erinevaid allikaid on nii palju, et info, mis on tõene ja mis mitte, järgi kontrollimine suhteliselt keeruline. Kõik arutelus osalenud noored väitsid, et sport on tervislik. Kuid arutelu käigus lõi väide kõikuma. Tekkisid uued küsimused, näiteks kas tippспорт ikka on tervislik? Samamoodi väideti, et taimetoit on tervislik, kuid arutelu käigus jõuti järeldusele, et mitmekesine toit on ikka tervislikum. Arutelu käigus toodi välja järgmine murekoht: kust saada täpsemat infot tervislike eluviiside kohta? Näiteks, kui palju ja mis mahus võib X kg kaaluv X vanuses tüdruk trenni teha, et endale liiga ei

tee? Või näiteks, et kui noor üldse liha ei armasta, et kui palju oleks ikka tarvis, et oleksid kõik toitained tagatud? Noored ootavad, et koolitunde külastaksid erinevad spetsialistid, näiteks spordiarstid, toitumisspetsialistid, füsioterapeudid, kelle käest saaks infot küsida ja uurida, sest osasid teemasid õpetajad kahjuks ei valda. Samuti leiti, et õpetajad võiksid rohkem selliseid tõendus põhiseid veebilehti noortele tutvustada nagu www.toitumine.ee ja teised.

Viljandimaal räägiti väga paljudest teemadest, mis puudutasid tervislikke eluviise. Probleemideks tulid välja nt see, et noored ei söö hommikul hommikusööki, sest pole aega ega tahtmist ning soovitakse kauem magada. Lisaks mainiti ka nutiajastu laialdast levikut, mis võtab noortelt tahtmise ära olla aktiivne ja sportlik ning hoolitseda oma tervise eest. Veel mainiti, et noorte seas on probleem ka see, et arvuti taga pidevalt töötades on kehaasend väga kehv ning sellest tulenevalt võivad tekkida erinevad terviseprobleemid. Osalt oli ka takistusena välja toodud see, et koolitööde kõrvalt tihtipeale pole aega trenniga tegeleda nii palju kui sooviks. Siiski lõpuks selgus, et kõikide laudkondade noored teevad valdavalt väga palju sporti ning üritavad aktiivsed olla. Probleemina selgus ka fakt, et kui küsida noortelt, mis see rämpstoit ikkagi on, siis nad ütlevad ikka, et friikartulid ja hamburger, kuid enamat nad selle rämpstoidu mõistega siduda ei oska. Ühesõnaga – noortel siiski puudub küllaldane ülevaade sellest, mis kõik rämpstoidu alla kuulub. Trennidest ja liikumisest teatakse palju, kuid õigest toitumisest mitte nii väga, sest tänapäeval on rämpstoiduvalik nii suureks muutunud. Kindlasti tuleks noori rohkem läbi loengute ja ettevõtmiste informeerida sellest kui olulised tervislikud eluviisid ühe noore inimese jaoks on. Eriti tuleks rõhuda õigele toitumisele, sest tihtipeale toitumine on kõige alustala kuna toit on kütus ja inimene vajab seda kütust tahest-tahtmata väga. Tuleks korraldada rohkem tervisele pühendatud üritusi – kas siis spordiüritusi või lihtsalt tervisliku toidu messe vms. Noorteni tuleks vajalik info viia ning seda võiks kasvõi teha nii, et tuua kooli õppeprogrammi sisse tervislike eluviise puudutav kursus.

Meie julgeolek Euroopas

Teemat arutati Põlvamaa Osaluskohvikus

Noored olid aruteluteemast väga huvitatud ja peamiste probleemidega oldi üsna hästi kursis. Peamiste muredena tunnetati riiklikku julgeolekut ning sellest tulenevalt ka

isiklikku ebakindlust tuleviku suhtes. Üks teravdatud diskussiooniteemasid kujunes läbi naiste kohustusliku ajateenistuse kava, kus leiti nii poolt kui ka vastuargumente. Noored ootavad, et koolitunde külastaksid erinevad spetsialistid, et saada rohkem vastuseid neid huvitavatele julgeolekuteemalistele küsimustele.

Süstime meediat

Teemat arutati Põlvamaa Osaluskohvikus

Laudkonnas osalenud noorte jaoks oli teema oluline. Arutelu käigus tuli välja, et meediat liigub noorte seas liiga vähe. Noored ei saa või ei oska meedias kaasa lüüa. Arutelus osalenud noored on arvamusel, et meediat tuleks noorte seas rohkem levitada, anda noortele võimalus meedias osaleda, meediaväljaanded peaksid rohkem noorte poole pöörduma.

Rahvusvahelised noorteprojektid

Teemat arutati Põlvamaa Osaluskohvikus

Teema oli noorte jaoks põnev ja oluline. Paljud noored olid väga huvitatud ning valmis osalema erinevates noorteprojektides. Selgelt oli näha, et mõne piirkonna noored teadsid rahvusvahelistest võimalustest rohkem, näiteks Põlva, Orava ja Kanepi noored, sest nende piirkonnas on olemas aktiivne õpetaja või noorsootõtaja, kes projekte propageerib. Murekohtadena toodi välja info kättesaadavus rahvusvaheliste noorteprojektide kohta ning projektides osaledes omaosaluse leidmine. Noored soovivad, et avatud noortekeskustes ja koolides toimuks rohkem erinevates projektides osalemise võimalusi ja tingimusi tutvustavaid infopäevi.

Sport noorte ja noored spordi jaoks

Teemat arutati Põlvamaa Osaluskohvikus

Teema on arutelus osalenud noorte jaoks oluline, sest noortele spordiga tegelemine tähtis. Enamus neist mainis, et tahavad ka tulevikus spordiga edasi tegeleda. Mõne jaoks ei olegi oluline võrrelda oma tulemusi teistega, vaid iseendaga ja siis vaadata, kas on toimunud areng, kas tulemused on võrreldes eelmise aastaga paranenud. Noored tõid arutelus välja, et maapiirkonnas võiksid sportimistingimused paremad olla, vanemad võiksid rohkem lastega rahvaspordiüritustele kaasa tulla, meeldiks kooliga koos käia rahvaspordiüritustel, maakohtades võiks olla rohkem juhendajaid,

lisaks kehalise kasvatus tundeidele võiks õhtuti (maal) ka mingeid trenne olla. Domineerib üks- kaks ala, aga sooviks rohkem alasid harrastada. Põlvas on piisavalt valikuvõimalusi. Noored avaldasid arvamust, et kui maalt oleks parem bussiühendus, siis oleks võimalik Põlvas ja Räpinas tennis käia, kus on paremad tingimused ja suurem alade valik. Kehalise kasvatus õpetaja võiks pärast tunde mõnda spordiringi juhendada.

Põlvamaal ei toimu mitte midagi!

Teemat arutati Põlvamaa Osaluskohvikus

Teema oli noortele oluline. Enamus osalejaid leidis esimesel silmapilgul, et Põlvamaal pole tõesti midagi teha ega kuhugi minna. Selliselt olid arvavad need kes ise huviringides ei osale ega ka eriti kooli huvitegevusest ei võta osa. Need noored kes ise aktiivselt kaasa löövad nii huvitegevuses kui ka sündmuste korraldamises need teadsid ja olid ka osalenud maakonna kultuurisündmustel. Põhiliseks probleemiks oli info jõudmine nooreni. Nooreni jõuab siiski info esmajärjekorras Facebook'i kaudu. Noorteportaal oli teisel kohal. Reklaamplakateid nähakse vähem. Noored ootavad rohkem koolidevahelisi kokkusaamisi, rohkem kohtumisi koolides, perepäevi, rohkem noorteseas populaarsemate bändide kontserte. Noored lööksid hea meelega korraldamises kaasa kui neid ainult kutsutaks.

Tänapäeva noor, aktiivne ainult Facebookis?

Teemat arutati Põlvamaa Osaluskohvikus

Teema oli noorte jaoks oluline. Arutelu tulemusena jõudsid noored seisukohani, et kulutavad edaspidi vähem oma aega Facebookis olemisele ning soovivad oma vaba aega sisustada rohkem huviringides ja huvikoolides käimisega. Peamise probleemina tõid noored välja, et tehnoloogilised vahendid jätavad vähem aega omavahelisele silmast silma suhtlusele nii oma pere kui ka sõpradega. Arutelus osalenud noored hakkavad rohkem osalema huviringide ja huvikoolide töös.

Ajude väljavool ja ettevõtlik Pärnu

Teemat arutati Pärnumaa Osaluskohvikus

Noorte plaanid on enamasti minna Eesti suurlinnadesse või välismaale. Statistika näitab et noored enamasti ei naase kodumaale. Ühiskond ei pühendu piisavalt

väikelinnades noorte elukäigule, noored ei pruugi kaasa tulla kõikide ideedega, miks Pärnu noorte kaasamine projektidesse ei toimi? Noored on laisad ega leia motivatsiooni. Võimalus on kuulsa inimesega rahvast kokku ajada, samas puudub rahaline võimalus. Vabal ajal kokkusaamise vähe, noortekeskus inimesi ei tõmba, info liikumisel seisab ees barjääre, osad noored veedavad vaba ajakodus kuna nendeni ei jõua info huvipakkuva tegevuse kohta, need barjäärid on siis erinevate gruppide vahel, pole ühtset ühendavat organisatsiooni või see ei toimi. Osa noori tahab võtta vaheaasta ja reisida ning maailma avastada, aga see nõuab rahalisi vahendeid. Noortele pole piisavalt tutvustatud valikuvõimalusi. plaanitakse välismaal õppida ja elus läbi lüüa ning siis Eestisse tagasi tulla puhkama ja vananema. Ei informeerita ja realiseerita võimalusi töövarjupäeval osaleda. Töövarjuks käimine annab aimu ametist mis huvitab noort. Noortel puudub oskus CV-d luua. Koolides võiks teha rohkem karjääri teste. Facebookis peaks olema koolileht kus info leviks. E-riiki tuleks arendada selles suunas, et välismaal õppinud eestlased saaksid oma erialast tööd teha läbi interneti siis, kui Eestis kohapeal selline võimalus puudub.

Sõjaväe kohustus

Teemat arutati Pärnumaa Osaluskohvikus

Lauajuhid vastasid noorte küsimustele kaitseväge kohta. Tuli välja, et noortel on suhteliselt vähe teadmisi kaitseväge korra ja üldse kaitseväge kohta. Gümnaasiumi astmes võiks olla kaitseväge tutvustavad kursused/loengud kohustuslikud.

Raplamaa riigigümnaasium

Teemat arutati Raplamaa Osaluskohvikus

Arutelu tulemusena leiti, et noori tuleb kindlasti kaasata uue kooli loomisesse.

Saare naine peab toitma 6 last ja oma mehe

Teemat arutati Saaremaa Osaluskohvikus

Saaremaa osaluskohviku lauas "Saare naine peab ära toitma 6 last ja oma mehe" liikusid arvamused seinast seinast. Arvati, et naised tegelevad lastega rohkem sellepärast, et neile on see roll aegade algusest antud, naised on püsivamad ja kannatlikumad. Mehed aga kardavad kaotada oma mehelikkust üha enam iseseisvuvatele naistele. Mehed üritavad oma rolli tasakaalustada suurema

sissetulekuga ning sellega võivad võõranduda oma perest. Noored lauas arvasid, et enam-vähem saab ka üks vanem mõlemapoolse rolliga hakkama aga oleneb ka vanusest, mida noorem laps, seda rohkem mõjutab ka ühe vanema puudumine. Et laps kasvaks nõ ideaalses maailmas peaks laps olema mõlema vanema peegel (kas siis isa ja ema, isa ja isa, ema ja ema). Eelarvamused naiste ning meeste tööst on kujunenud läbi koduse kasvatuse ning läbi selle, kui palju on rõhutatud antud erinevusi. Arvamus on tekkinud ka ajalooliselt nagu sõnas üks noormees lauast: "Miks lastakse naised enne uksest sisse? Selleks, et naine vaataks kas koopas on karu, sest jahimehed olid ju ometi väärtuslikumad." – sellest võib järeldada, et selle laadsed eelarvamused on pärit juba kaugest ajaloost. Arvati, et maailmas keskendutakse liialt palju soole, et ei tuleks vaadata meest või naist vaid inimest. Samas oldi väga positiivsed antud probleemi suhtes, sest nähti juba paranemise märke ühiskonnas. Meeste ja naiste käitumise eetikad tuleks noortele juba varakult teavitada. Seda tööd võiksid teha koolid. Võrreldes tänapäeva noort ja kunagist noort, siis noorel ja noorel on väga suur vahe. Keegi ei tea, kui kaugele võib tänapäeva noore kasvatus või kasvatamatus minna. Käitumise eetika on see, mis päev-päevalt meie seast kaob ja seda tuleks noortele uuesti õpetama hakata. Riik peaks tagama perekondadele võimalikult hea elukvaliteeti nii, et see oleks tagatud ka järgnevatele põlvkondadele. Nimelt kui elukvaliteet oleks kõrgem ei läheks üks vanematest välismaale tööle ja see hoiaks seda, et perekonnad ei laguneks. Maailmas keskendutakse liialt palju soole – rohkem peaks keskenduma inimestele ning nende isiksusele mitte sellele, mis soost inimesed on. Tihtipeale läbi seaduste teavitatakse inimeste õigusi, kui seda hakatakse muutma. Elementaarseid seadusi, mis Eesti riik on kehtestanud peaks inimestele rohkem meelde tuletama. Enne seda kui hakati muutma kooseluseadust paljud üldse ei teadnuki hetke olukorrast, mis on realselt seadusega lubatud või mis keelatud.

Teenides sissetulekut luues sotsiaalset väärtust

Teemat arutati Saaremaa Osaluskohtas

Sotsiaalne ettevõtte on organisatsioon, mis püüab lahendada mingit sotsiaalset kitsaskohta. Toodete ja teenuste müügi abil tegeleb konkreetse ühiskondliku eesmärgi saavutamise nimel. Üheks selliseks näiteks on MTÜ Randvere

Tööõppekeskus, kes pakub võimalusi puuetega inimestele ja nendele, kes mingil põhjusel on pidanud jääma töötuks. Keskus pakub erinevaid võimalusi ja toetust, et aidata inimestel jälle tööd leida. Üheks sotsiaalse ettevõtluse vormiks peetakse ka õpilasfirmasid, mis annavad nende loojatele endile vajalikke kogemusi ja teadmisi tulevikus päris ärimaailma astumiseks. Õpilasfirmadega on Saaremaal halvad lood, st neid on väga vähe või praktiliselt polegi, kuigi koolitatud inimesi, kes aitaksid seda teostada ja toetusallikad on siin olemas. Tekib küsimus, miks siis õpilasettevõtete loomine Saaremaal nii ebapopulaarne on ja kuidas nende loomist suurendada saaks. Kuressaares on tegelikult olemas Andeka Lapse Fond, aga see on väga varju jäänud. See tuleb nähtavale tuua, et toetada noorte ettevõtlikust. Õpilasfirmade loomine on sellepärast oluline ja hea, et noored, kes sellega tegelevad, peavad läbi käima kõik sammud, mis on vajalikud tulevikus päris ettevõtte loomiseks. See annab neile suurepärase vundamendi ettevõtlusmaailma. Noored leiavad, et Saaremaal pole piisavalt noortekeskseid tegevusi. Pole piisavalt tegevusi, kuhu noored tuleksid kokku ja teeksid midagi väljaspool arvutit. Võiks olla rohkem selliseid üritusi nagu Osaluskohvik. Sotsiaalne ettevõtlus ei pea olema alati materiaalne, võib olla ka see, et inimesed lihtsalt annavad oma kogemusi, oskusi ja teadmisi edasi. Näiteks MTÜ Väitluskoolitus - õpetavad täiskasvanuid analüüsivalt mõtlema, mõtteid sõnastama, avalikult esinema ja argumenteeritult arutama. Mis takistab ühel ettevõttel olemast sotsiaalne ettevõtte? Neil ei ole seda vaja, ettevõtjal on endal kõik olemas ja ta mõtleb ainult oma äri. Sotsiaalne ettevõtlus ei anna piisavalt sissetulekut, nad ei näe motivatsiooni sellega tegeleda. Õnneks mõtleb uus generatsioon juba rohkem sellistele pehmetele väärtustele, seda näitab juba fakt, et me üldse sellist teemat noortega arutame. Koolides peaks olema rohkem majandusega seotuid tunde, et noored oleksid rohkem teavitatud, mida sotsiaalne ettevõtlus üldse tähendab. Igal koolil on võimalik innustada õpilasi alustama õpilasfirmade loomisega. Hetkel teeb seda ainult Kuressaare Ametikool. Teised koolid peaksid andma võimaluse, et noored saaksid ise midagi ära teha. Sotsiaalne väärtus on juba see, kui noori rohkem kaasataks heategevusse. Sotsiaalne ettevõtlus võib olla noore hüppelauaks saamaks edukaks äri inimeseks tulevikus. Läbi erinevate tegevuste saavad noored proovida, mida üldse ühe ettevõtte tegemine tähendab ja kui kerge või raske see on. Noortele peaks rohkem tegema teavitustööd läbi seminaride.

Saaremaa 2040

Teemat arutati Saaremaa Osaluskohtikus

Kõrgharidusega inimeste töökohad Saaremaal: IT – valdkond. Kõrgharidust minnakse omandama Saaremaalt välja ning seepärast ei ole kõrgharidusega inimeste jaoks töökohti. Saaremaal võiks olla rohkem võimalusi/valikuid kõrghariduse omandamiseks. Noored võiksid luua oma ettevõtted, ettevõtted looksid juurde uusi töökohti. Saaremaa ei vaja nii palju kõrgharidusega inimesega, vaid hoopis spetsialiste. Noored ei saa tööd sest vanem generatsioon ei lähe eest ära. Pensioniealised peaksid võtma paar aastat enne pensionile minekut niiöelda noore praktikandi, kelle ta välja õpetab, luua mentorprogramm. Aastal 2040 peaks olema noorte töölaager Malev. Saaremaalt viiakse välja palju (puitu) kuid kasum jääb saamata, kuid miks mitte luua tööstus, mis hakkaks ise tootma, et saada kasum. Antud hetkel viiakse puit välja, töödeldakse ära ja tuuakse sisse. Transpordi head ühendused puuduvad, mida tuleks arendada. Võiks luua parema lennuühenduse, nt Kuressaare-Tallinn, Kuressaare- Tartu, Kuressaare – Stockholm ja Kuressaare-Helsingi. Liigne metsaraie häirib, selline liigse metsaraiega oleme jõudnud aastaks 2040 punkti kus on Saaremaa vaid tööstuspiirkond. Saaremaal võiks välja arendada meelelahutusi, muuta linn nõ turismilinnaks. Saaremaad ei tohiks rikkuda, vaid peaks säilitama seda rahulikku ja turvalist keskkonda, kuid juurde tuleb luua töökohti. Tuleks luua paremad transpordi ühendused. Saaremaa tuleks teha atraktiivsemaks, luua see turistimagnet, mis tooks siia ka rikkaid inimesi oma eralennukite ja väikelaevadega. Inimeste ja omavalitsuste koostööd peaks parandama, kuna täna päeval on nende kahe vahel suhtlusbarjäär. Ettevõtlus peab arenema, selle tulemusel tuleks juurde ka töökohti. Saaremaalt viiakse välja palju loodusvarasid ja töödeldakse mujal ümber ning tuuakse tagasi, kuid kasum jääb saamata, seepärast peaks arendama ka tööstust, et me teeniks Saare loodusvaradelt ise kasumit, kuna täna päeval kasum peaaegu puudub. Kõrghariduse omandamine Saaremaal pole piisavalt huvitav, kuna paljud noored tahavad siiski ära minna Saaremaalt mujale õppima, et näha maailma ja saada iseseisvamaks ning kui on maailma näinud siis tulla tagasi Saaremaale. Saaremaal on turvaline ja rahulik keskkond kuhu noored tahavad kunagi tagasi tulla koos enda perega, et ka nende lapsed saaksid kasvada selles samas keskkonnas.

Tuleviku töökohad (Töötaja või tööandja)

Teemat arutati Saaremaa Osaluskohtikus

Laudkondadest osa võtvad isikud nägid end rohkem tööandjatena. Võrdlemisi vähe oli neid, kes pidasid ennast tulevikutöötajaks. Saaremaale jäämise küsimuses jagunes pea iga laudkond võrdselt. Pooled nägid oma tulevikku Saaremaal, teised mitte. Otsustaja, Villu Vatsfeldi, hea soovitus oli: „Välistage ametid, mida te kindlalt õppida ei taha. Nii on kergem otsust teha, kelleks tulevikus saada.“ Nii Gunnar Siiner kui Villu Vatsfeld tõid välja Saaremaa eelised siin töötamise suhtes. „Tulge Saaremaale tööle, siin saate kohe teada, kui hea või halb te olete, sest info teie töökuse kohta levib üsna kiirelt. Teie enesehinnang muutub kardinaalselt.“ Üleüldiselt laudkondade vältel korrustasid otsustajad: „Hankige töökogemust! See on kõige alus! Kõlama jäi ka lause: „Teie esimene valik ei ole otsus kogu eluks. Alati on võimalik ümber õppida. Ametikooli seisukohalt mainis Vatsfeld: „Mul on siiralt kahju, et ametihariduse tähtsust alahinnatakse, seda tuleks pigem tõsta. Ametid on rohkem vajatud, kui üldine hea mõistus.“ Ettevõtja töö ei ole puhtalt „meelakkumine“. Tegelikult on ettevõtja see, kes vastutab oma töötajate hea töökeskkonna, tööpinge, töö kvaliteedi jne üle. Väga paljud inimesed ei ole aga selliseks koormaks valmis. Noortele tuleks teha suuremat teavitustööd, et välja selgitada, mida noor kunagi tulevikus teha tahab. Kõigepealt peavad noored välistama kindlasti selle, mida nad ei taha õppida. Ei ole mõtet vanemate tahte/soovi järgi käituda ja minna õppima midagi sellist, mis reaalselt ennast üldse ei huvita. Koolides tehakse tihtipeale ettevalmistust selleks, et kuhu õppima edasi minna ja tähtsustatakse haridust jne. Kõik inimesed ei saagi olla doktorikraadiga. Noortelt tuleks juba varakult küsida seda, kus töökohal noored ise leiavad ennast ja milline on nende unistuste töö. Noortele tuleks rääkida millised palgad erinevates valdkondades on, et noored saaksid läbi selle ennast suunata ja seada omale sihte, kus nad ise tahaksid kunagi tööd teha. Noortele, kes näevad ennast tulevikus tööandjana tuleks rääkida erinevatest riskidest ja tuleks korraldada erinevaid seminare ja koolitusi, kus erinevad ettevõtjad räägiksid oma edulugusid ja motiveeriks neid noori, kes omale ettevõtluse pisiku sisse saanud. 85% väikelaevaehitustest on Saaremaal ja see ala annab hea võimaluse Saaremaale jäämiseks.

Elukutseline muusik = lapsepõlve arutu pikendamine

Teemat arutati Tartumaa Osaluskohvikus

Miks kunstnikel on õigus oma hobi eest kõva raha nõuda, samal ajal kui teised peavad 8-st 5-ni tööd rabama? Miks nad oma hobi kõrvalt ka päris tööd ei tee? Kas kooliharidus toetab noorte kunstnike püüdlusi? Kui noor mõtleb koolipõlves interpreediks/loojaks saamisele, kuidas suhtuvad sellesse vanemad/õpetajad/ühiskond? Milline on muusikahariduse (jm kunsti) tase Tartumaal? Kas Tartumaal saab teha täiskohaga bändi? Ei tea, mida eluga peale hakata, aga käisin laste muusikakoolis - tulevik on olemas?

Tartu võib olla hea koht, kust alustada oma karjääri muusikuna, aga kõik sõltub huvist ja tahtejõust. Tartumaal puuduvad keskmise suurusega lavad (pubi lavalt otse Nokia kontserdimaja lavale ei minda). Paljud jätkavad muusikaharidust Tallinnas või Viljandis. Õpilased ei käi nii tihti muusikat kuulamas, sest hea muusika eest küsitakse tihti liiga palju raha. Liiga vähe kunsti- ja muusikatunde. Olemasolevates on pööratud liiga palju tähelepanu ajaloole. Enese arendamiseks ja väljendamiseks on vähe võimalusi. Kui valida muusik oma elukutseks, tuleks mõelda välja ka varuplaan, sest läbipõlemisoht on suur. Vanemate läbikukkunud, pooleli jäänud unistused takistavad lapsi. „Käbi ei kuku kännust kaugele“- nõ pärandatud amet (vanemad arstid, siis peaks ka laps olema). Nt muusikakool algselt tihti sunniviisiline. Mõnedel juhtudel keelatakse, kuna sellest ei saa head karjääri vanemate arvates. Piletihinnad võiksid olla taskukohasemad, sest kuigi internetist saab tasuta vaadata, on oma silmaga nägemine hoopis midagi muud. Muusika ja muu kunstiga tegelevaid lapsi võiks tunnustada. Kui sul endal on huvi ning vanemad toetavad, siis see aitab enese arendamisele ning edasi pürgimisele palju kaasa.

Veits random händlige ära: keel peabki arenema

Teemat arutati Tartumaa Osaluskohvikus

Milleks õppida reegleid (komareeglid, peale/pärast), kui keegi neid nagunii ei oska ja need mõne aasta pärast nii ehk naa ära muudetakse? Kas ja millal estonlisch on okei? Kellel on õigus öelda, milline on õige keel? Mis on eesti keeles ilusat? Mida

peaks eesti keeles kindlasti hoidma? Kuidas peaks keel arenema? Kellele eesti keelt vaja on?

Kirjavahemärkideta on keelest raske aru saada. Vahepeal ei tule eestikeelne sõna meelde ja siis kasutatakse inglisekeelset. Internet ei aita eesti keele säilimisele kaasa, sest kõik kasutavad lühendeid ja slängi ja estonlõhõit. Välismaal elades ei pruugi eestlased ennast enam eestlastena tunda. Martin Ehala Suur-Eesti idee ei saa väga toimida, sest Eesti on väike riik ja hoitakse omale olulisi asju väga kinni ja väljastpoolt tulev võetakse väga kriitiliselt vastu. Võru murdest näiteks on raske aru saada. „mitut keelt kasutavad inimesed elavad kauem“. Oma lastele õpetaks kindlasti eesti keelt, et eesti keel välja ei sureks. Õppida on lihtsam, kui terve ühiskond on võõrkeeles, mitte ainult mingi kursus. Avalikul esinemisel oleneb üritusest, kui palju kõnekeelt kasutada. Mõnel üritusel võib väga positiivselt mõjuda, aga samas mõnel teisel üritusel võib halvasti mõjuda.

Päevakajalise meedia vestlusring ajakirjanikuga

Teemat arutati Tartumaa Osaluskohtvikus

Mõrv Viljandis - kas meedia reageeris üle? ja veel kaks päevakajalist teemat. Tegu on vestlusformaadiga, kus arutletakse parasjagu päevakajaliste teemade üle ja püütakse avastada, kuidas noored mõtlevad. Kõik on oodatud - mingeid eelteadmisi, ajalehtede lugemismahtu või vaoshoitud mõttearendusi ei ole vaja. Täpsemad aruteluteemad on selgumisel.

Alkoholi tarvitamine

- Alkoholi tarvitatakse liiga palju;
- Argument „alkohol on paha“ ei tööta;
- Perekondlikel koosviibimistel või ka lihtsalt õhtusöögi kõrvale igal õhtul ei peaks kuuluma alkohol;
- Kui on soov klaas tõsta, võib selleks kavandada aja ilma lasteta. Onu juubel alkoholita, jõululaud hõõgveini ja viinapitsita, suvine grillipidu õlleta;
- Noortele mõjub, kui näevad tänaval joodikust eluheidikut;
- Tuleb mõelda, kust noored alkoholi saavad: täiskasvanud ostavad;
- Poed peaksid rohkem küsima dokumenti;

- Karistuste karmistamine neile, kes on alkoholi ostmise või tarbimisega vahele jäänud;
- Alkoholipoed võiks toidupoodidest lahku lüüa või siis eraldada tugevalt poe sees;
- Noortele tuleks õpetada, kuidas veeta aega lõbusalt ilma alkoholita.

Mõrv Viljandis – kas meedia reageeris üle?

- Tragöödiat oleks saanud ennetada;
- Räägiti liiga palju. Kui sellest liiga palju rääkida, võib tekkida olukord, kus mõni noor võtabki pähe ja teeb midagi sarnast;
- Igal pool rõhutati, et see on Eesti esimene koolitulistamine nagu see oleks ülimalt tähtis või midagi, mille üle uhke olla;
- Oleks saanud ennetada. Teo toime pannud noormehe sotsiaalmeedia profiililt avastati vägivallaendelisi vihasõnumeid ja pilte. Samas leiab sotsiaalmeediast sellise sisuga profile omajagu;
- Noored oleksid ise pidanud rääkima. Mitte võib-olla need, kes seal klassis käisid, aga teised.

Suhted Venemaaga

- Kas Venemaa on oht Balti riikidele? „Tegelikult mitte eriti, sest Putin on end teiste juhtide silmis nii palju häbistanud, teda ei saa eriti tõsiselt võtta.“;
- „Venemaa võib küll soovida endise Nõukogude Liidu taastamist, kuid see ei saa tal õnnestuda, kuna nii Balti riigid kui mitmed teised Euroopa riigid on NATO kaitse all.“;
- Venemaa üldiselt ei soovi NSVL-i taastamist, küll aga võib seda soovida Putin;
- Noored ammutavad infot Eesti eestikeelsest meediast;
- Eestis elavatel vene emakeelega inimestel ei tohiks olla siin elades kehvem kui siinsetel eestlastel;
- Kooliharidus võib olla ka venekeelne, peaasi, et kooli lõpuks ka eesti keel selgeks saab. Mis keeles parasjagu bioloogiat või geograafiat õppida, pole oluline. Oluline on see selgeks saada.

Kas minu kodukoht on keskkonnasõbralik?

Teemat arutati Valgamaa Osaluskohtvikus

Maa on meie kodu ja suhtumine sellesse mõjutab meie elu. Kas Valgamaa on keskkonnasõbralik? Mis ühistransport liigub meie maakonnas, kas siin leidub suuri õhku saastavaid tööstuseid või reostatakse seda kuidagi muudmoodi? Aga äkki on hoopis kõik teisiti... Mida arvavad sellest noored?

Valgamaal on murekohaks ühistranspordi olemasolu. Nt Tõrva-Otepää liin. Sõidetakse enamasti autodega. Ühistranspordi ajad on tihtipeale noorte jaoks liiga varajased. Bussiajad ei klapi huvialaringide aegadega, eriti maakohtades. Prügi sorteerimisel ei nähta mõtet, kui lõpuks kõik ühte kohta kokku pannakse. Inimestel puuduvad ka oskused või nad ei viitsi sellega tegeleda. Prügi pannakse kohtadesse, kus tavaliselt toimuvad talgud (nt. mets). Valga linnaliini piletid on kallid ning pileteid müüakse väga vähestes kohtades. Noorte arvates on kõige ohtlikum ettevõtte keskkonnale Valga raudtee, kus võib tekkida kaost põhjustavat avarii. Huvialaringid võiksid alata umbes samal ajal või neid võiks lihtsalt sobitada bussiaegadega, et lapsed ei peaks kaua bussi ootama. Kauplustes võiksid olla prügikogumisaparaadid. Võiks toimuda rohkem tele- ja raadiokampaaniaid, mis propageeriksid keskkonnasäästlikku eluviisi. Ühistransporti peab täiustama.

Nutitelefonid ja nutiajastu – uus lõualoti tekke põhjus? / Elu nutiseadmes- raisatud noorus?

Teemat arutati Valgamaa ja Viljandimaa Osaluskohtvikutes

Infoajastus pidevalt muutumas ühiskonnas kohtab üha tihedamini inimesi, kelle elu asendub sotsiaalmeedia eluga. Kas noored tunnevad seda probleemina, mis seda põhjustab ja mis võimalused on selle vältimiseks?

Inimestel kaob huvi muude asjade vastu, nt raamatute, huvialaringide. Noored on vaimuvaesemad, sest nende kujutlusvõime ei teki tänu graafilistele mängudele. Õpetajad keelavad tunnis nutiseadmeid. Nutitelefonidega ei ole vaja võidelda, vaid neid tuleb õppida kasutama. Koolis saab kasutada neid tundide läbiviimisel, sest siis noored huvituvad õppimisest ja ei kasuta sotsiaalvõrgustikke tundide ajal(nt Valgas

korraldatud Digipööre). Noored võivad kasutada nutiseadmeid ka oma huvides nt app'ide loomisel. Tutvustada inimestele nutiseadmete poolt pakutavaid mugavaid app'e.

Peamised probleemid Viljandimaa laudkonnas olid järgnevad: vähene näost-näku suhtlemine; Eesti keele kadumine; terviseprobleemid (ülekaalulisus, närvisüsteemihäired, silmanägemishäired, seljavalud, unehäired jpm); täieliku e-õppe teke s.t lastele ei õpetata enam käsitsi kirjutamist; tähelepanematus ja hoolimatus (nt liikluses telefon käes tee ületamine jne); reaalsustaju kadumine s.t ollakse pidevalt virtuaalmaailmas kinni ja elatakse nn "virtuaalelu" aktiivsemalt kui päriselu; empaatiavõime ja emotsioonide väljendamiseoskuse kadumine; lapsevanemate hoolimatus. Olukorra leevendamiseks pakuti välja mitmeid erinevaid lahendusi: Vähem kahjuliku nutiekraani leiutamine; õuesolemise ja väljaskäimise ahvatlevamaks muutmine; eestikeelne autocorrect; inglisekeelset app'ide tõlkimine Eesti keelde; lapsevanemate aktiveerimine, et nad jälgiksid, mida noor teeb vabal ajal; telefonile wii leiutamine, et noored end rohkem siseruumides liigutaksid; keelamise rakendus, mis vajadusel blokeeriks ära app'id, mida lapsevanem ei soovi, et laps kasutaks.

Seksuaalsus - kas minu isiklik asi või ühiskonna otsustada?

Teemat arutati Viljandimaa Osaluskohvikus

Selles laudkonnas arutati, et kas inimese seksuaalsus ja seda puudutavad küsimused on tema enda asi või ühiskonna otsustada. Valdavalt tuli aruteludest välja, et selline asi, peaks siiski olema iga inimese enda isiklik asi ning et ühiskond ei tohiks olla kuidagi määrav otsustaja sel teemal. Keegi ei saa ega tohi öelda milline peaks üks või teine oma seksuaalse eneseväljendusega olema ning mis on tema jaoks õige- iga inimene leiab enese jaoks ise selle tema jaoks hinnatud ja südamelähedase kuuluvuse. Tuleks kindlasti noori julgustada olema vajadusel avatud rääkima enda seksuaalsust puudutavatel teemadel. Mure tekkimisel või info puudumisel tuleks noort julgustada leidma infot ning otsima abi. Noorel peaks olema vastav info, et vajaduse korral oskaks ta õigesse kohta pöörduda ning oma küsimustele vastused leida.

Noortel on vähe võimalusi – kas see on ikka nii?

Teemat arutati Viljandimaa Osaluskohvikus

Ürituste korraldamisel ja ideede elluviimisel esineb takistusi, sest enamus ettevõtmisi on tänapäeval projektipõhised ja noortel võivad puududa vajalikud oskused projekti taotlemiseks/kirjutamiseks. Välismaale õppima minnes ei taheta samuti noori väga sponsoreerida ega toetada. Organisatsioon on, kuid ressursse napib, sest tahtjaid on väga palju. Noortel puudub ka võimalus veeta siseruumides organiseerimatult aega, sest kardetakse noori lihtsalt omapäi jätta – kodudes ollakse vanemate "käpa all" ja noortekeskustes napib ruumi ning seega puudub noortel võimalus lihtsalt niisama kuskil olla. Noortel on ka raske leida esimest töökohta, sest tahetakse kogemustega noori ja ka suve napib töökohti, sest kõik käib tutvuste kaudu. Lisaks on rahaline takistus, mis takistab noori tegelemast hobiga, mis neile meeldib. Sponsoreerijad ei taha sponsoreerida eriti ning tihtipeale ei jõua avaldused sekretärist kaugemale. Töökogemuse saamiseks pakuti välja, et noored võiks kas töötada vabatahtlikuna või siis lihtsalt harjutada töötegemist töölaagrites. Samuti toodi ka välja, et ettevõtte kohustus võiks olla noore kogemuse saamise eest hoolitsemine. Mitteorganiseeritult vaba aja veetmise probleemi lahendamiseks võiks teha koostööd noortekeskustega, et leida sobiv lahendus. Välismaale õppima minemise probleemi lahenduseks paremat lahendust kui, et olla ise aktiivne, välja kahjuks ei pakutud. Aga kindlasti võiks ikkagi teha nii, et noori toetataks PÄRISELT rahaliselt kui ta soovib minna. Üsna kehv seis on see kui noor väga-väga tahab minna, aga ei saa, sest tal lihtsalt puuduvad rahalised ressursid. See on küllaltki kurb seis ja vajab lahendust. Projektide elluviimise koha pealt toodi välja, et tuleks parandada noorte võimalusi rääkida oma ideedest ja tuleks need ideed ka ära kuulata. Lisaks võiks olla võimalus kirjutada noorteprojekte, et toetada noortegruppe ning paberimajandus nende projektide puhul võiks olla minimaalne ja mitte väga keeruline. Võiks ka julgustada noori ja lihtsalt viiagi neid kokku õigete inimestega õigel ajal. Võiks luua ka mentorlusprogramme, mis annaksid noortele hädavajaliku lisatõuke oma ideede elluviimiseks. Lisaks võiks noortel olla ka olemas tuntud noorteportaal, mis oleks kompaktne, tuntud ja kust saaks kõik vajaliku info kätte.

Noorteinfo – mis see on?

Teemat arutati Võrumaa Osaluskohvikus

Tänapäeva kiires ühiskonnas liigub infot nii palju, et vahepeal ei saa enam isegi aru, kust seda endale kõige vajalikumat kätte saada. Mis on noorteinfo ja miks sellele tähelepanu pöörata? Kuidas hõlbustada noortele vajaliku info edastamist maakonnas ja kuidas see ka päriselt nooreni jõuaks? Need on küsimused, millele üheskoos lahendusi otsida ja info liikumist konstruktiivsemaks muuta.

Informatsiooni üritustest on igal pool nii palju, kuid noored ei saa seda piisavalt kätte. Võrumaa noortele on loodud noorteinfo leht, kuid väga vähesed noored teavad üldse sellest. Teatakse, et väga palju mängib rolli kool info jagamisel noortele, kuid seda kanalit ei kasutata ära või õppejõud ei jaga informatsiooni. Noored saavad infot põhiliselt Facebookist, kui väga suur osa infost läheb Facebookis suure informatsioonitulva tõttu kaotsi. Osalus noorteüritustel on väike. Suurendada koolide ja noortekeskuste koostööd info jagamisel. Mida rohkem suudavad noortekeskused näiteks ürituse/koolituse vajalikkust seletada koolile, seda paremini seletavad nad seda ka õpilastele edasi. Plakatid võiks erinevate kohtade peale panna, et ei sulaks halli massi. Infot jagada läbi e-kooli. Et luua paremaid võimalusi koostööle, tuleks kord kuus koolis korraldada ümarlaud, kus saaksid kokku noored ise, kooli juhtkond, noortekeskuste esindajad. Koos korraldatud üritused, lastes ka noorel ohjad enda kätte võtta, saab üritus suurema kõlapinna ja anda noorele võimalus end teostada. Koolis võiks toimuda infominutid ka väljaspool kooli toimuvatest tähtsamatest üritustest. Internet ja tehnoloogia kui informatsiooni vahendaja. Noortele mõeldud infot tuleks jagada koos tervikuga ehk siis saata link ka kodulehele, et noor saaks lisainfot, mida ta muidu ei saaks. Plaanis luua leht, mis koondab kõik noortele mõeldud info kokku. Võiks olla koduleht näiteks huviringid.ee, kus oleks võimalus erinevaid otsinguid kasutada näiteks asukoha, teemade järgi. Noortekeskustes võiks olla interaktiivsed reklaamtahvlid. Noored sooviksid rohkem ühiseid messikülalustusi, suvepäevi, töötubasid, karjääripäevi, huvitegevuse messe, loenguid koolides (eelistavalt tuntud inimene). Huvitegevuseks näiteks tantsud/trennid. Malevad võiksid olla erinevas vanusegruppides ka noortele 18+. Üritusi võiksid läbi viia noored ise. Kui noor teeb ürituse korraldamise otsast lõpuni ise läbi, siis saab ta paremini aru,

mis selle kõigega kaasneb. Hea ürituse toimumiseks on oluline tasuta transport, söök. Noortele mõeldud info jagamisel on tähtis isiklik pöördumine. Manitsuskõned erinevatel teemadel näiteks purjuspäi ujuma minekust mõjutavad kõige enam noorte suu läbi, kes selle läbi teinud ja kannatada saanud. Sõnad üksi jätavad külmaks, taust ja kogemus on oluline. Lisaks on tähtis sõprade arvamus. Kui sõber ei taha, siis ei minda kohale.

Võru linn kui tugev piirkonna tõmbekeskus - kas ja kuidas?

Teemat arutati Võrumaa Osaluskohtvikus.

2014. aasta aktuaalne teema on olnud valitsuskoalitsiooni uue haldusreformi välja töötamine, mis on lubanud maakonnad jagada tõmbekeskusteks, mille ümber omavalitsused ühinevad ning on nende valdade keskuseks. Võrumaa üks tõmbekeskustest on Võru linn. Kas Võru linn on tugev tõmbekeskus? Mida teha, et Võru linn rohkem "tõmbaks?"

Võrumaa suureks probleemiks on väiksemate asulate ja külade mahajäämus. Kui pole tugevat tõmbekeskust, ei jää inimesed ka kaugematesse asulatesse elama, kui neil pole võimalust õppida, töötada või asjaajamisi korralikult tõmbekeskuses ära teha. Inimesed on passiivsed. Maakonnasisene transpordiprobleem noortel - bussid käivad liiga harva, noorte taskuraha kulub transpordile, bussid alatasa täis. Noortel pole töökohti ega sobivad eluasemeid - korralikud korterid on liiga kallid. Meelelahutusasutuste ja töökohtade vähesus. Inimeste väljaränne ja pendelränne.

Mida võiks paremini Võrus teha?

- Kuidas genereerida inimesi, kes suudavad genereerida ideid? – koolides pigem rohkem praktikat, lasteaiad ehitada üles loomingulistele taladele - Waldorf ja Montessori põhimõtetele, et juba maast madalast kasvaks teadmistehimu ja praktiline pool;
- Idufirmade suurem toetamine, ettevõtluskeskuste loomise hoogustamine ja nende toetamine;
- Tallinna võrukatele teha näiteks kõrtsis võrukate päeva;

- Tähtis on sideme hoidmine – noored võivad minna õppima ja reisima mujale, kuid on tähtis, et nad peaksid alati oma koduks Võrumaad ja enda sünnikodu, isegi kui õppimise ja töö kõrvalt jõutakse koju tagasi kord kuus;
- Rohkem võiks olla erialasid tüdrukutele, et ei peaks kaugele minema, näiteks Tartusse, neid õppima. Siin kohapeal võiksid olla juuksur, spaateenindus vms;
- Tänavavalgustuse võiks üle vaadata – bussijaama juures on pisut kõrge;

Mida uut võiks Võrus olla?

- Algatada võiks uuesti teatrigrupi idee, mis elavdaks kultuurilist poolt;
- Ehitada võiks nõ konksuga veekeskuse, mis meelitaks juurde uusi inimesi;
- Uute üritustena pakuti välja valgusfestivali ideed ja õmbluskoda, mis disainiks ja õmbleks riideid ning kust oleks hea ja odav tellida;
- Pakuti välja disainikõrgkooli mõtet, rätsepateenus, mis pakuks meestele erinevaid aksessuaare, suuremad riidepoed, veekeskus jms;
- Käidi välja idee, et siia võiks luua küberkaitsekeskuse tütarharu;
- Võrru võiks luua Tartu Ülikooli IT harueriala – meil on üpriski tugevad IT võimekusega noored;
- Riik võiks omavalitsusele anda võimaluse jagada metsastunud maad, mille saaks odava raha eest kätte;